

2/2026

SFV

magasinet

Bildning för framtiden

Luke Roberts om skolan som ekosystem • SFV satsar på medlemmarna • Ny SFV-biografi: Ralf Törngren

Nr 2

Maj 2026
Volym 46, 12:e årgången

Nr	1	2	3	4
Materialdag	23.1	24.4	21.8	30.10
Utkommer	27.2	29.5	25.9	4.12

ADRESSÄNDRING

www.sfv.fi/adressandring

UTGIVARE

Svenska folkskolans vänner
www.sfv.fi, svf@svf.fi

REDAKTION

SFV, Annegatan 12, 4:e vån.
00120 Helsingfors,
redaktion@svf.fi
Vi finns på Facebook, Tiktok,
Youtube, Instagram, LinkedIn
och Bluesky.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**

Johan Aura
johan.aura@svf.fi
040 355 9935

**REDAKTIONSSEKRETERARE
OCH REDAKTÖR**

Christine Skogman
christine.skogman@svf.fi

REDAKTÖRER

Rabbe Sandelin
rabbe.sandelin@svf.fi
Sanna Mandelin
sanna.mandelin@svf.fi

LAYOUT

Pia Pettersson

OMSLAGSBILD

Sonja Finholm

Grano Oy, Vasa
ISSN 2342-7426 (print)
ISSN 2342-7442 (online)

FOTO: PIA PETTERSSON

- 4 Kontakta SFV
- 5 Ledaren: Förnyad betydelse av medlemskapet i SFV
- 6 Kort
- 8 SFV:s kurser och utbildningar
- 9 Ordförande: Samspel
- 10 Mats Welin: Föreningar ska inte gå på i ullstrumporna
- 11 SFV utvidgar satsningen Meningsfullt ledarskap
- 12 Från medlem till medskapare – SFV stärker medlemsengagemanget
- 14 Kreativitet och meningsfullhet i fokus på Utbildningskonferensen
- 16 Skolan som ekosystem – inte en maskin
- 19 Bildningskolumn: Ge inte upp inför det onda
- 20 Alla barn ska få lyckas på träningen – utbildning i NPF-anpassning blev succé
- 23 Kompetensmärken hjälper dig vidare i livet
- 26 Grej of the Day väcker kunskapsörst i Haruskolor
- 28 Samtalsredskapet Vem e' du? bygger broar i skolan
- 31 Att se skolan med nya ögon
- 34 Inte en dag utan toner i Zachariasskolan
- 37 Kulturkolumn: Folkmusik genom hela livet
- 38 Styrkebaserat ledarskap ger nöjdare personal på daghem
- 40 Lärarsamarbete över språkgränsen – ny modell ska ge mer ork i klassrummen
- 44 Allt fler söker sig till studiecirkel – längtan efter djupare samtal växer
- 46 SFV:s pris, medaljer och vistelsestipendier 2026
- 52 Föreningsfrågan: Kan man vägra någon medlemskap?
- 53 SFV fakta
- 54 Ny SFV-biografi: Ralf Törngren
- 56 Boklådan
- 61 Frågesport: Kan du Svenskfinland?
- 62 Kryss / sudoku / anagramjakten

FOTO: CHRISTOFFER BJÖRKLUND

Det är mycket lättare att skylla på individer än att se på den situation de befinner sig i eller vilket system som lett till den situationen. Om vi tänker på knivvåldet i skolorna i London till exempel, så löser man det genom att installera metalldetektorer och kräva fler poliser. Men varför bär de här ungdomarna kniv?

Luke Roberts, sidan 16

12

Det konstateras ofta att allt färre engagerar sig som medlemmar i föreningslivet, men bilden är mer nyanserad än så. Viljan att bidra och behovet av meningsfull delaktighet finns kvar. För att ta tillvara den kraften behöver föreningar i högre grad anpassa sig till hur människor i dag vill engagera sig. SFV tar nu flera nya steg till att göra SFV-medlemskapet mer relevant.

► Sidan 12

23

Ett intyg över dina kompetenser i stället för ett svart hål på cv:t. För en nykter missbrukare kan ett så kallat kompetensmärke vara avgörande för framtiden. Halvvägshemmet i Malax är en av de instanser som nu samarbetar med SFV kring de nationella kompetensmärkena för grundläggande färdigheter, eller KAPOS-märken.

► Sidan 23

40

Om lärarna mår bra, mår eleverna bra. Det är utgångspunkten för det nya projektet Välmående och lärande hand i hand. Genom ett unikt samarbete mellan svenskspråkiga Cygnaeus skola och finskspråkiga Vähä-Heikkilän koulu i Åbo skapas nu en framtidsmodell där personalens välmående är nyckeln till elevernas framgång.

► Sidan 40

Frågor om SFV:s studiecentral, SFV:s sommaruniversitet och sektorn Fri bildning

ANNA-KARIN ÖHMAN
SEKTORSANSVARIG, FRI BILDNING
anna-karin.ohman@svf.fi
050 342 1890

Frågor om Studiecentralens kurser och pedagogiska verksamhet

TOVE EKLUND-HARTMAN
PEDAGOGISK PLANERARE,
SFV:S STUDIECENTRAL
tove eklund-hartman@svf.fi
050 306 2005

Frågor om Studiecentralens kurser och pedagogiska verksamhet

AMY JÄGERSKIÖLD
PEDAGOGISK PLANERARE,
SFV:S STUDIECENTRAL (LEDIG)
amy.jagerskiold@svf.fi
050 395 5900

Frågor om Sommarunis kurser och Kompetenslyftet

FREDRIKA NYQVIST
PEDAGOGISK PLANERARE,
SFV:S SOMMARUNI
fredrika.nyqvist@svf.fi
050 440 5748

Frågor om Föreningsresursen

MALIN STRÖM
FÖRENINGRESURSEN
OCH SAMARBETSKURSER
malin.strom@svf.fi
050 526 2295

Frågor om sektorn Utbildning, växelverkstaden GRO

NIKLAS WAHLSTRÖM
SEKTORSANSVARIG,
UTBILDNING
niklas.wahlstrom@svf.fi
050 548 2100

Frågor om sektorn Utbildning

KATARINA REJMAN
SAKKUNNIG
katarina.rejman@svf.fi
050 575 1548

Frågor om skolnätverket Haru

ANNETTE JANSSON
KOORDINATOR
annette.jansson@svf.fi
050 514 8844

Frågor om skolnätverket Haru

EMILIA SKAAG
NÄTVERKSPEDAGOG
emilia.skaag@svf.fi
050 386 2011

Frågor om skolnätverket BRAVO!

MARINA LINDHOLM
KOORDINATOR
marina.lindholm@svf.fi
050 589 2264

Frågor om sajten Lärarikt

MALIN WIKSTRÖM
PRODUCENT, LÄRORIKT
malin.wikstrom@svf.fi
050 541 7736

Frågor om donationer till SFV och SFV:s förvaltning

JOHAN AURA
KANSLICHEF
johan.aura@svf.fi
040 355 9935

Frågor om SFV:s fastigheter

STEFAN JOHANSSON
FASTIGHETSDIREKTÖR
stefan.johansson@svf.fi
044 739 7340

Frågor om SFV:s ekonomifunktion och datasystem

TED ÖSTERMAN
EKONOMICHEF
ted.osterman@svf.fi
040 019 7692

Frågor om SFV:s förvaltning

VIVEKA ÅBERG
FÖRVALTNINGSCHEF
viveka.aberg@svf.fi
040 533 1710

Frågor om medlemskapet i USFV och SFV

PIA WIDEN
PROJEKTLEDARE,
MEDLEMSENGAGEMANG
pia.widen@svf.fi
050 301 3696

Frågor om SFV:s kommunikation

CHRISTINE SKOGMAN
KOMMUNIKATIONSANSVARIG
christine.skogman@svf.fi
040 513 6418

Frågor om SFV:s publikationer och annonsering

RABBE SANDELIN
PUBLIKATIONSANSVARIG
rabbe.sandelin@svf.fi
040 045 3953

Frågor om SFV:s sociala medier

SAARA FERNSTRÖM
DIGITAL INNEHÅLLSPRODUCENT
saara.fernstrom@svf.fi
040 584 0122

Frågor om SFV:s kommunikation

SANNA MANDELIN
KOMMUNIKATÖR
sanna.mandelin@svf.fi
050 441 5449

Frågor om SFV:s evenemang

HONGJIA QI
EVENEMANGSPRODUCENT
hongjia.qi@svf.fi
040 026 7107

Frågor om logistik- och lagerfunktioner

TOM SUNDBERG
VAKTMÄSTARE
tom.sundberg@svf.fi
050 366 6436

Förnyad betydelse av medlemskapet i SFV

ett välanvänt begrepp för många är ”de finlandssvenska fonderna”, och även SFV brukar räknas in i denna övergripande definition. Faktum är ändå att ingen organisationsform i Finland heter ”fond”, utan allmännyttig verksamhet i Finland kan drivas endast av stiftelser, eller av föreningar. För båda finns egen lagstiftning som handlar om hur de två organisationsformerna ska administreras och förvaltas, och på denna punkt skiljer de sig från varandra rätt väsentligt.

SFV är en förening, och den största skillnaden till en stiftelse är att en förening har medlemmar; det vill säga människor som gått med i föreningen för att samlas kring föreningens gemensamma, allmännyttiga syfte. Det är också medlemmarna som i sista hand utövar den högsta beslutande makten i en förening, genom att på det årliga föreningsmötet välja styrelse och godkänna bokslut, verksamhetsberättelse och verksamhetsplan. I en stiftelse utövas beslutsrätten däremot av styrelsen, och större stiftelser kan dessutom ha ett förvaltningsråd som övervakar styrelsens arbete.

SFV driver sin verksamhet i två föreningar: Svenska folkskolans vänner rf, och i Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner rf. Om hur de två föreningarna förhåller sig till varandra kan du läsa om på svf.fi/forvaltning. Som medlem i någondera kommer du att höra av oss betydligt mer framöver (läs mer om det på sidan 12). Vi siktar på att åter bli en betydligt mer medlemsinriktad organisation. För det ändamålet önskar vi att alla meddelar oss sin e-postadress och sitt telefonnummer. Gå till webbadressen svf.fi/epost eller mejla uppgifterna till medlem@svf.fi.

Johan Aura

KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

FOTO: RABBE SANDELIN

Sebastian Gripenberg ny ordförande för USFV

■ Understödsföreningen för Svenska folkskolans vänner valde **Sebastian Gripenberg** till ny styrelseordförande vid föreningens årsmöte den 25 mars i Helsingfors.

Gripenberg arbetar som verksamhetsledare för Finlands Svenska Ungdomsförbund och har tidigare erfarenhet från både SFV och från flera uppdrag inom civilsamhället. Han efterträder **Stefan Andersson**, **Johan Aura** och **Camilla Nordblad** omvaldes som styrelsemedlemmar.

Under året har understödsföreningens medlemsavgifter, totalt 40 000 euro, delats ut till olika ändamål inom utbildning, kultur och bildning. Bland mottagarna finns projekt för vuxna med inlärningssvårigheter, nätverk för unga musiker och en nyhetssajt för äldre.

Vid utgången av 2025 hade föreningen 5 647 medlemmar.

Du kan ansöka om bidrag under sommaren

■ SFV:s kontor är stängda efter midsommar fram till början av augusti, men webbtjänsten för ansökningar är öppen året runt. Du kommer till webbtjänsten via sfv.fi/bidrag.

Vi kan tyvärr inte besvara e-post, ta emot telefonsamtal eller skicka hyllnings- eller kondoleansadresser i juli då personalen håller sommarledigt. Skön sommar!

FOTO: MALIN NYQVIST

Skriftskolan tar emot ansökningar

■ Den ettåriga skrivarkursen Skriftskolan riktar sig till personer som vill utveckla ett eget manus i ett strukturerat sammanhang med handledning och deadlines.

Undervisningen leds av författarna **Johanna Holmström** och **Hannele Mikaela Taivassalo** och omfattar åtta kurshelger i Helsingfors samt individuell handledning. Ansökan till Skriftskolan görs med textprov och en kort presentation, och ansökningstiden pågår till och med den 16 augusti. Kursstarten är 19–20 september. Avgiften är 600 euro och betalas i två rater.

Samarbetet med SFV:s sommaruni började på hösten 2025, men Skriftskolan har arrangerats årligen sedan 2018. Många tidigare deltagare har gett ut böcker och etablerat sig som författare.

– I årets bokkataloger finns en handfull före detta kursdeltagare som kommer med nya böcker – och en nuvarande som debuterar, säger Taivassalo och Holmström.

Mer information: skriftskolan.com

FOTO: UNSPLASH/HANNAH MORGAN

SFV önskar alla läsare en skön sommar!

SFV:s årsmöte: omval och ny ledamot

■ Svenska folkskolans vänner rf höll sitt årsmöte den 23 april i Helsingfors. Stadgeenliga ärenden behandlades, bokslutet för 2025 fastställdes och styrelsen beviljades ansvarsfrihet.

Tre styrelseledamöter, **Hannah Kaihovirta**, **Tomas Järvinen** och **Åsa Lindberg**, stod i tur att avgå och omvaldes för en ny mandatperiod fram till årsmötet 2028. Samtidigt valdes **Mats Welin** in som ny ledamot i styrelsen. Han ersätter **Pia Widén**, som avgick i förtid, och har mandat fram till årsmötet 2027.

Styrelsen består i övrigt av **Wivan Nygård-Fagerudd**, **Joakim Bonns**, **Linnéa Henriksson**, **Fredrik Hertzberg** och **Stefan Strandberg**. Vid styrelsens konstituerande möte återvaldes Nygård-Fagerudd som ordförande och Bonns som vice ordförande.

SFV:s bokslut och verksamhetsberättelse för 2025 finns att läsa digitalt på sfv.fi/redovisning. Läs intervjun med den nya styrelseledamoten Mats Welin på sidan 10.

Att upplösa en förening

■ Att lägga ned en förening är sällan ett lätt beslut. Men när det inte längre finns tillräckligt många som kan ta ansvar för styrelsearbetet kan upplösning ändå bli den enda möjliga vägen.

Det behöver inte ses som ett misslyckande. Ibland förändras behoven, och verksamheter som en gång varit viktiga har spelat ut sin roll.

Att avsluta en förening är en noggrant reglerad process enligt föreningslagen. Den markerar slutet på verksamheten och kräver att både ekonomiska och administrativa frågor tas om hand på ett ansvarsfullt sätt. På Föreningsresursen hittar du mer information hur man ska gå tillväga. [Foreningsresursen.fi](https://foreningsresursen.fi)

Föreningstipset

Nu lönar det sig att uppdatera din e-post

■ Har SFV din aktuella e-post eller ditt telefonnummer? Vi bygger just nu ett medlemsprogram med evenemang på plats och online, personlig kommunikation, frivilligengagemang och förmåner.

Uppdatera dina uppgifter enkelt på sfv.fi/epost eller skicka dem till medlem@sfv.fi. På så sätt når allt fram till dig.

Uppdatera dina uppgifter idag!

1967

På bilden uppvaktar Gunnar Bäck (t.v.) och kanslichef Ragnar Mannil vid Wilhelm Grefbergs grav i samband med SFV:s 90-årsjubileum 1972.

Gunnar Bäck

■ År 1967 blev **Gunnar Bäck** ordförande för SFV. Han skulle inneha posten till år 1978, och hans period kom att definieras av en rätt stark expansion för SFV-rörelsen. Holger Schildts förlag förvärvades 1972, Finns folkhögskola anslöts till SFV år 1973, och Studiecentralen Svenska studieförbundet blev en del av SFV år 1978.

Gunnar Bäck (1909–1989) var skolman och rektor. Han verkade som lärare i tyska vid Laguska skolan i Helsingfors 1937–1947, och var skolans rektor 1941–1947. Därutöver var han lektor i tyska vid Svenska handelshögskolan 1947–1972, och rektor för Helsingfors svenska arbetarinstitut 1950–1972.

Under Gunnar Bäck's period lät SFV uppföra fyra nya fastigheter, bland annat i Ekenäs och Esbo. I samband med grundskolans tillkomst under 1970-talet dryftades även ett namnbyte för föreningen. SFV:s styrelse stannade vid att behålla det välrotade namnet men gav istället det ett officiellt tillägg: "förening för finlandssvenskt bildningsarbete"

SFV:s kurser och utbildningar

FINANSIERING OCH LEDARSKAP INOM EU-PROJEKT

[9.6–16.6 | Helsingfors](#)

Kursen ger en koncentrerad genomgång av hur EU-projekt planeras, finansieras och leds, från idé och ansökan till genomförande och rapportering.

SER DU MIG? SYNPEDAGOGIK I SMÅBARNSPEDAGOGIK OCH SKOLA

[27.8–8.10 | Nätet samt Vasa eller Helsingfors](#)

Kursen ger verktyg för att anpassa undervisning, använda hjälpmedel och stödja barn med olika typer av synnedsättning. Distanskurs i fem delar med en fysisk kursdag i Helsingfors 5.9 eller i Vasa 12.9.

FÄLTURS I KONFLIKTARKEOLOGI

[31.8–11.9 | Hangö](#)

Under kursen i konfliktarkeologi får deltagarna ta del av professionella arkeologers arbete i terrängen. Konfliktarkeologin bidrar med ny och intressant information om striderna på Hangöfronten under andra världskriget. Kursen består av separata utgrävningsdagar. Du kan själv välja hur många dagar du deltar i. Avgift: 25 euro/dag.

SKRIFTSKOLAN

[Kursstart 19.9 | Helsingfors](#)

Ettårig skrivarkurs för dig som vill utveckla ett eget manus. Kursen omfattar åtta helgträffar och individuell handledning. Ansökningstiden är 5.5–16.8 och den första kurshelgen hålls 19–20.9. Avgift: 600 euro/år.

GRUNDKURS I INFORMATIONSVETENSKAP, 5 SP

[5.10–13.12 | Nätet](#)

Kursen introducerar informationsvetenskapens begreppsapparat, ger kännedom om informationens roll i samhället samt en översikt av ämnets utveckling och forskningsområden. Ett samarbete med Åbo Akademi/ÖPU. Avgift: 50 euro/20 euro.

MENINGSFULLT LEDARSKAP

[Kursstart 9.10 | Helsingfors](#)

En kurshelhet om meningsfullt ledarskap ur tre perspektiv: självledarskap, värdeledarskap och förändringsledarskap. Kursen riktar sig till rektorer inom utbildning och fri bildning samt verksamhetsledare. Kursen startar 9.10 och avslutas i november 2027, med när- och distansträffar. Anmälan öppnar i juni. Avgift: 300 euro (100 euro/modul).

SE DEN aktuella listan med kurser på www.sfv.fi/kurser

Samspel

Med renovering och ombyggnad i full gång på Georgsgatan 18 firade SFV vårens utdelningsfest i anrika Gamla studenthuset i Helsingfors.

Finlands studenter sjöng ihop detta hus på 1860-talet. Bokstavligen. Man bildade tolvmannalag som reste runt hela Finland och sjöng för att samla in pengar. Intäkterna från konsertturnéerna kom att utgöra den överlägset viktigaste enskilda inkomstkällan. Insamlingen gav tillräckligt, bygget kunde bli av, arkitekt Hampus Dahlström ritade, och huset invigdes våren 1870 redan innan det var helt klart.

Allt det här ägde rum i tider av pyrande språkstrider. Men kring studenthuset slöt man samman, och det kan därigenom ses som en av grundstenarna för det tvåspråkiga bildningslandet Finland.

Bara drygt tio år senare grundades Svenska folkskolans vänner som ett bålverk för de svenskspråkigas bildningssträvanden. Också här sjöngs det – SFV arrangerade 1891 den första i en lång räckta finlandssvenska sång- och musikfester. Sången enade, förenade och organiserade Finlands svenskspråkiga över både regionala och klassgränser.

Halvannat sekel fortsätter vi att, bildligt talat, "sjunga ihop" framtid för det svenska i Finland. Vi gör det genom egen verksamhet, genom samverkan med andra aktörer, och genom att stödja olika bildningsprojekt. Den växande egna verksamheten – SFV:s studiecentral, SFV:s sommaruni, webbtidskriften *Lärorikt*, skolnätverken med mera – är både en återgång till rötterna och en tolkning av uppdraget i den omvärld vi lever i. SFV är på alerten, vi spanar efter luckorna för att kunna agera när det behövs där det behövs.

SFV är inte en av de verkligt stora i det man brukar kalla den finlandssvenska fondvärlden, SFV är inte ens en stiftelse utan en förening grundad för att främja bildning och kultur på svenska i Finland.

Det målet är vi lyckligtvis inte ensamma om. Det finlandssvenska civilsamhället sjunger och spelar olika stämmor i samma verk, i ett teamarbete vars framgång bygger på ömsesidig respekt, delat engagemang och en genuin tro på att slutresultatet blir större än summan av de enskilda insatserna.

I teamet ingår alla som på något sätt vill verka för att främja Finlands tvåspråkighet. Institutioner, organisationer, stiftelser, föreningar och förbund. Eldsjälar, visionärer, innovatörer, gräsrötter och träget fotfolk.

När någon lyckas med en satsning är det vinst för alla, en vinst för helheten. Så byggs ett starkt och konstruktivt samspel, med verksamhet som den egentliga vinsten. Så skapas samsyn, mening och allmännytta.

Det finns plats för alla som vill delta i talkot. Skriv in dig i en förening. Engagera dig. Stöd. Komplettera. Välkommen att vara med!

Wivan Nygård-Fagerudd

STYRELSEORDFÖRANDE,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Mats Welin:

Föreningar ska inte gå på i ullstrumporna

Text Sanna Mandelin ~ Foto Suvi-Tuuli Kankaanpää / Salingre

SFV:s nya styrelseledamot Mats Welin är en erfaren föreningsbyggare som drivs av viljan att ge tillbaka. För honom är det viktigt att se till att föreningen är lyhörd för förändringar.

Den 55-årige juristen och vicehäradshövdingen Mats Welin är en föreningsmänniska med bredd i engagemanget.

– Hela min juristkarriär har jag varit aktiv i olika föreningar. Jag vill ge tillbaka av mitt kunnande och min utbildning. Dessutom träffar jag människor som jag inte annars skulle träffa.

Welin är senior partner och styrelseordförande på advokatbyrån Salingre och har länge varit aktiv i Helsingfors advokatsförening. När barnen började segla drogs han in i seglingsverksamheten och är hedersmedlem och tidigare kommodor i NJK. Som klasspappa och direktionsordförande i Vindängens skola har han fått en inblick i skolvärlden.

– Om man funderar på SFV så är det viktigt att veta vad som händer i skolorna och hurdana saker som landar på direktionsbord. Det behövs frivilligarbete och finansiering av tredje sektorn och här kommer SFV in.

Kultur kallar han för livets salt vid sidan om förvärvsarbetet.

– Som advokat har jag tystnadsplikt så hemma pratar vi ofta om historia och kultur med min hustru som är konsthistoriker. Dessutom är det givande och meningsfullt.

Han är också stiftande medlem och ordförande i vänföreningen för sitt favoritmuseum: konstmuseet Sinebrychhoff.

Mats Welin behövde inte fundera länge innan han tackade ja till uppdraget som styrelseledamot i SFV. – Jag tycker om att utveckla saker och göra dem så bra som möjligt. Om jag hade varit tveksam till om jag har något att bidra med skulle jag inte ställa upp.

”Bildning och pedagogik på svenska behöver stöd i dag. Det är en av de viktigaste frågorna för oss som minoritet.”
Mats Welin

ATT VÅGA JUSTERA KURSEN. Welin blev förvånad över att få frågan om ett styrelseuppdrag, men tvekade inte länge innan han svarade ja. Han ser att det finns mycket han kan bidra med i styrelsen.

– Jag har juridiskt och ekonomiskt kunnande. Jag är insatt i *corporate governance*, och kan jämföra SFV med andra liknande stiftelser och allmännyttiga föreningar.

Welin arbetar med placeringsstrategier i ett par andra föreningar också, så han är

insatt i vad som händer inom förmögensförvaltning.

– Jag kan vara den i styrelsen som kapitalförvaltningsrådet kan bolla med.

En annan sak som han är väldigt mån om är att föreningar ska följa med sin tid och vara redo att ändra kursen vid behov.

– Föreningar måste vara lyhörda för förändringar och inte bara gå på i ullstrumporna. Man måste reservera medel och resurser för att snabbt ta i saker som händer. Tiden när inga stora förändringar

skedde på hundra år är förbi, konstaterar han.

ETT UPPDRAG I FÖRÄNDRING. Han glädjer sig åt att få komma in i styrelsen i ett skede när den nya strategin håller på att konkretiseras från ord till handling.

– Jag har tur som kommer in i det här skedet. En strategi flyger alltid högt, men för att vara användbar måste man fundera in i minsta detalj vad den innebär och hur den styr verksamheten.

SFV:s uppdrag ser han som lika viktigt som då föreningen grundades.

– Bildning och pedagogik på svenska behöver stöd i dag. Det är en av de viktigaste frågorna för oss som minoritet. Om vi inte har bildning och utbildning av hög kvalitet så går det inte bra för oss.

NÄR KAJ FLYTTADE IN. Mats Welin säger att litteratur är ett av hans stora intressen, men frågan om att nämna tre favoritförfattare är enligt honom omöjlig.

– Jag kan nämna två författare och verk som är aktuella för mig just nu: **Thure Janssons *Mitt Helsingfors*** från 1913 och **Arvid Mörnes *Vårstorm*** från 1947. Dessutom måste jag nämna min fru **Catarina Welin**, som precis färdigställt manuskriptet för en biografi om formgivaren **Kaj Franck**.

Welin säger att det sista av parets barn flyttade ut för ungefär tre år sedan, men då flyttade Kaj in i stället.

Matlagning är också ett stort intresse.

– Under påsken lagade jag lammfärsbullar med myntasås och rödbetsrisotto. Gästerna tyckte det var jättegott. ■

SFV utvidgar satsningen Meningsfullt ledarskap

Text Sanna Mandelin ~ Foto Janica Lönn

SFV breddar målgruppen för satsningen *Meningsfullt ledarskap*. Förutom rektorer inom utbildningen hör nu också rektorer inom fria bildningen och verksamhetsledare i tredje sektorn till målgruppen. Starten för den ettåriga utbildningen blir i oktober.

Syftet med helheten *Meningsfullt ledarskap* är att stärka deltagarnas förmåga att leda en komplex verksamhet med tydlig mening, värdegrund och riktning. Det säger **Katarina Rejman**, sakkunnig inom utbildning på SFV.

innehåll som är specifikt för deras respektive roller.

KONKRETA STEG

Tanken är att deltagarna efter kursen kommer att ha identifierat vad som skapar mening i det egna ledarskapet och tagit konkreta

steg framåt i den egna utvecklingen.

– Vi vill att deltagarna utvecklar sin yrkesidentitet och blir tryggare i sin roll. Att bygga gemenskap i nätverket är också ett viktigt mål.

Namnet på den nya helheten är *Meningsfullt ledarskap* ur tre perspektiv: självledarskap, värdeledarskap, förändringsledarskap.

När *Meningsfullt ledarskap* ordnades första gången var målgruppen rektorer och andra skolledare inom utbildningen. I år har målgruppen utvidgats till verksamhetsledare i tredje sektorn och rektorer inom den fria bildningen.

– De leder alla komplexa verksamheter som har många beröringspunkter, även om de delvis skiljer sig åt. De arbetar med att leda människor i ett bildningssammanhang, säger Katarina Rejman.

Hon tror att grupperna har mycket att lära av varandra och att de kan bredda sina perspektiv genom den gemensamma utbildningen. Hon betonar att deltagarna också kommer att få ta del av

Som namnet säger består helheten av tre moduler: självledarskap, värdeledarskap och förändringsledarskap.

– Varje modul inleds med en hel eller halvdag på plats. Övriga modulträffar sker på distans. Modulerna leds av sakkunniga och lyskraftiga föreläsare, säger Katarina Rejman.

Den ettåriga helheten inleds i oktober 2026 och avslutas på hösten 2027. Målet är att ha ett trettiotal deltagare.

De teman som valts och upplägget med en ettårig helhet bygger på återkopplingen från deltagarna från den första pilotperioden, samt på samhällsanalys.

Rejman betonar att kursen är öppen för alla rektorer och verksamhetsledare.

– Det är möjligt att delta också om man deltagit i tidigare aktiviteter eller kurser inom programmet *Meningsfullt ledarskap*, men det är absolut inte ett krav. ■

Från medlem till medskapare – SFV stärker medlemsengagemanget

Text Christine Skogman ~ Foto Aron Salminen

Det konstateras ofta att allt färre engagerar sig som medlemmar i föreningslivet, men bilden är mer nyanserad än så. Viljan att bidra och behovet av meningsfull delaktighet finns kvar. För att ta tillvara den kraften behöver föreningar i högre grad anpassa sig till hur människor i dag vill engagera sig. SFV tar nu flera nya steg till att göra SFV-medlemskapet mer relevant.

I en ideell förening är medlemmarna själva förutsättningen för föreningens existens. Med över 5 000 medlemmar i understödsföreningen står SFV stadigt, men formerna för engagemanget har förändrats. Hur, när och varför människor vill bidra ser annorlunda ut än då föreningen grundades för snart 150 år sedan.

– Den senaste undersökningen visar att de flesta av SFV:s medlemmar vill stödja föreningens ändamål, men har en passiv roll. Vi behöver nu ta fram lockande och tydliga sätt för nya former av engagemang, säger Pia Widén, projektledare för medlemsengagemanget under det kommande året.

I den stora medlemskåren ser hon en stor outnyttjad potential.

– Det finns mycket kompetens som vi vill ta vara på, så att varje medlems

engagemang faktiskt gör skillnad. Medlemmarna i SFV och i SFV:s understödsförening har alltid behövts. Det handlar inte om att kräva mer, utan om att öppna upp för fler möjligheter för den som vill påverka och bidra.

Satsningen på medlemsengagemanget är också en del av SFV:s nya strategi.

– Det är ett bra läge att börja nu när SFV:s nya strategi håller på att ta form i konkret verksamhet, konstaterar Widén.

GOD KONTAKT OCH ÖKAD DIALOG

För att lyckas med detta vill SFV utveckla dialogen med sina medlemmar och skapa tätare kontakt. Målet är att SFV tillsammans med medlemmarna bidrar till större genomslag inom de områden föreningen verkar för: svensk-språkig utbildning och bildning i Finland.

Ett första steg är att fördjupa kunskapen om medlemskåren och hur den ser ut i dag. Vem är en del av SFV-gemenskapen och varför? Hur kan medlemmarna spegla och stärka föreningens uppdrag även framåt?

– När vi har tydliga svar på de frågorna kan vi skapa enkla och tydliga vägar för engagemang, säger Widén.

SFV:s uppdrag är att stärka det svenska i Finland. Redan 2010 beskrev Kjell Herberts Svenskfinland som ett icke-territoriellt nätverk där bildningsinstitutioner spelar en central roll för att utveckla och upprätthålla det finlandssvenska. I detta sammanhang är medlemmarnas insatser avgörande.

– Genom engagemang på olika nivåer kan vår verksamhet nå fler och få större genomslag. För den enskilda medlemmen innebär det också fler möjligheter

”

Genom engagemang på olika nivåer kan vår verksamhet nå fler och få större genomslag.

Pia Widén

att påverka, använda sin kompetens och vara en del av ett kraftfullt sammanhang.

Samtidigt betonar Widén att engagemang måste få se olika ut.

– Det ska finnas många sätt att delta. Man ska kunna engagera sig aktivt, men det är också helt okej att vara en mer passiv medlem. Det är en röst för att vi är flera som vill stärka den svenska bildningsvägen och våra skolor så att de fortfarande håller hög pedagogisk nivå.

Framtidens engagemang inom SFV kan ta många former: att bidra med tid genom frivilliguppdrag, dela med sig av kunskap, kompetens eller kontakter, eller påverka frågor som är viktiga för föreningen och dess uppdrag.

LÅNGSIKTIGT ARBETE MED TYDLIGA STRUKTURER.

Arbetet är långsiktigt. Under de kommande åren kommer SFV att utveckla både strukturer och datadrivna arbetssätt, som bygger på kunskap om medlemskårens behov och drivkraft, för att stärka medlemsengagemanget.

– Vi vill inte gissa vad som fungerar – vi vill veta det, säger Widén.

I slutändan handlar det om att skapa mervärde på flera nivåer. För individen, för föreningen och för samhället.

– Ett starkt medlemsengagemang bidrar till ett starkare civilsamhälle, säger Widén.

Arbetet inleddes i maj, då medlemsstrategin börjar ta form. Den leds av Widén, som har doktorerat i strategiskt medlemsengagemang och har lång erfarenhet av att utveckla aktivt medlemskap. Hon kommer också att arbeta nära medlemmarna i praktiken, på fältet.

– Är du medlem och läser det här – skicka oss din aktuella e-post och ditt telefonnummer – vi kan ha gamla uppgifter. Vi vill gärna komma i kontakt med dig! ■

Meddela oss din e-post [på sfv.fi/epost](mailto:pa@sfv.fi), eller använd qr-koden.

Kreativitet och meningsfullhet i fokus på Utbildningskonferensen

Text Sanna Mandelin ~ Foto Christoffer Björklund

Utbildningskonferensen samlade närmare 240 personer i Vasa stadshus i april. Under rubriken *Kreativitet och meningsfullhet* fick deltagarna bland annat höra om att leda komplexa system och delta i interaktiva övningar kring nätverkande. Pausrytmik, som värmdde upp både hjärna och kropp, samt verkstäder och paneldiskussioner fyllde resten av dagen.

Härligt med konkreta och aktiverande inslag, tyckte Mira Tallgård, rektor för Språkbadsskolan i Jakobstad, och hänvisade till huvudtalaren Luke Roberts (se nästa uppslag) interaktiva moment med enkäter och nätverksövningar.

Mira Tallgård och Sofia Grönroos, biträdande rektor för Kyrkostrands skola i Jakobstad, var särskilt imponerade av britten Roberts tankar om hur man kan

Maria Eklund, Sofia Grönroos och Mira Tallgård, alla från Jakobstad, fick en mängd nya tankar med sig från Utbildningskonferensen.
FOTO: SANNA MANDELIN

leda komplexa system som skolor på ett bättre sätt.

– Systemtänkandet förändrar hur man ser på organisationen, sade Grönroos.

Maria Eklund, rektor för Kyrkostrands skola, höll med.

– Man måste tänka längre och vidare!

KREATIVITET SOM VERKTYG I UTBILDNINGEN. Utbildningskonferensen, som ordnades för femte gången, är riktad speciellt till bildningsdirektörer, skolledare,

3. Panelen diskuterade kreativitetens betydelse på olika stadier av lärtigen. Från vänster: moderatorn Katarina Rejman från SFV, Frans Villanen från Vasa stad, Anders Vikström från Vanda stad, Bodil Monthén-Kettunen, daghemschef på Folkhälsan, och Anne Levonen-Villför från Yrkesakademien i Österbotten.

1. Organisatörskvartetten Kurt Torsell från Utbildningsstyrelsen, Marianne West-Ståhl från Tillstånds- och tillsynsverket, Pamela Granskog från Undervisningsministeriet och Niklas Wahlström från SFV. 2. Undervisningsminister Anders Adlercreutz värnar om kreativiteten i grundskolan.

2.

4. 5.

6. 7.

4. Specialsakkunniga Venla Bernelius från Undervisningsministeriet berättade om visionen för grundskolan år 2045. 5. Vasa övningsskolas gymnasiekör under ledning av musikläraren Jan Jansson inledde dagen med stämningfull sång. 6. Lektor och vd Sanna Wenström uppmuntrade alla att se styrkorna hos hela personalen. 7. Dagen avslutades med en uppvisning av elever inom de performativa konstformerna på TaiKon.

tjänstemän och ledare inom det fria bildningsarbetet. Konferensen arrangeras av Undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen, Tillstånds- och tillsynsverket och Svenska folkskolans vänner.

Förutom britten Luke Roberts tal fick deltagarna också höra undervisningsminister Anders Adlercreutz tala om vikten av det kreativa tänkandet i en värld fylld av AI.

– I en tid där datorerna kan hantera allt mer blir det mänskliga speciellt viktigt.

Venla Bernelius, specialsakkunnig på Undervisningsministeriet, talade om den färskaste visionen om grundskolan år 2045 där man betonar gemenskap och kreativitet.

– Det kreativa stärker relationen till andra människor och till naturen.

Yrkesläraren, PD Sanna Wenström talade om meningsfullhet i läraryrket och hur man kan hitta personalens styrkor.

– Ofta kan personalen uppleva att deras styrkor inte tas tillvara. Det gäller till exempel handledare och skolgångsbiträden.

Att ta tillvara alla styrkor leder till ett bättre arbetsklimat, konstaterade Wenström.

Dagen avslutades med verkstäder och en paneldiskussion om kreativitet och meningsfullhet i den svenska utbildningen. Både på morgonen och eftermiddagen fick lokala ungdomar från Vasa övningsskolas gymnasiekör

och konstskolan TaiKon visa upp sina talanger genom körsång och performativ konst.

VIKTEN AV SAMARBETE. Niklas Wahlström, sektorsansvarig för utbildning på SFV och medarrangör för konferensen, var nöjd med talarna.

– Talarnas nivå var genomgående hög. Jag är också glad över att vi med åren har lyckats förnya innehållet så att det känns nytt och fräscht.

Med sig från konferensen tar Wahlström en stärkt tilltro till vikten av nätverk.

– Vi behöver dra nytta av varandras kunskaper för att jobba så bra som möjligt för vårt gemensamma mål: högklassig utbildning på svenska i Finland. ■

Skolan som ekosystem – inte en maskin

Text Sanna Mandelin ~ Foto Christoffer Björklund

Alltför länge har vi fokuserat på de separata komponenterna i skolsystemet. Istället borde vi se hela ekosystemet och samspelet mellan olika delar, säger Luke Roberts, forskare inom systeminnovation från Storbritannien. Roberts var huvudtalare på årets Utbildningskonferens i Vasa i april.

Garnnystanen flyger från person till person och festsalen i Vasa stadshus fylls av skratt när garnen trasslar in sig i hår och kläder. Snabbt är alla nystan utrulade som ett nät över salen. Huvudtalaren **Luke Roberts**, mannen som kastade ut nystanen, ber alla som håller i garnet att resa sig. Vi är inte många som sitter kvar, och Roberts ber garnmänniskorna räcka ut en bit garn åt oss också.

Experimentet med yllegarnet har en poäng: Roberts talar om hur människor är kopplade till varandra och relationerna faktiskt är själva systemet. På samma sätt fungerar skolor som komplexa nätverk där relationer mellan elever och lärare formar systemet.

På några minuter skapar vi ett spontant nätverk, men sedan sker något som förvånar britten. Prydligt nystar publiken ihop garnen igen och nätverket upp-löser sig själv.

– Det hade en brittisk publik aldrig gjort, de hade bara dumpat en röra åt någon annan att reda upp, säger Luke Roberts under en paus i konferensdagen.

ATT GÖRA SYSTEMET SYNLIGT. Innan han började forska arbetade Luke Roberts inom utbildningsförvaltningen i brittiska kommuner. Där såg han hur ofta de olika delarna av systemet arbetar för sina egna mål – sin egen lilla garnstump – men ingen har ansvar, eller ser helheten.

– Det är mycket lättare att skylla på individer än att se på den situation de befinner sig i eller vilket system som lett till den situationen. Om vi tänker på knivvåldet i skolorna i London till exempel, så löser man det genom att installera metalldetektorer och kräva fler poliser. Men varför bär de här ungdomarna kniv? Varför upplever de att det är den tryggaste lösningen? Och vilka system leder till att det händer om och om igen?

”
Systemet gör exakt det som det är designat att göra. Men de som har utformat det har bara fokuserat på sin egen lilla bit.

Luke Roberts

Roberts säger att en del av problemet, särskilt i Storbritannien, är att undervisningsministrarna ofta varit kortvariga på sin post, och det har lett till att riktlinjerna har ändrats hela tiden. Bitar av systemet har reformerats utan att någon sett på helheten.

– Systemet gör exakt det som det är designat att göra. Men de som har utformat det har bara fokuserat på sin egen lilla bit. Och det som är frustrerande är

att det drabbar människorna som lever i systemet, i stället för att man rättar till de misstag som skett på systemnivå.

NÄR INGEN SER HELHETEN. Luke Roberts menar att vi måste komma bort från synen på system som maskiner med komponenter och i stället börja tänka på dem som ekosystem som består av relationer – som i exemplet med garnnystanen. Han talar om hur komponenttänk

är ett arv från taylorismen, som för 120 år sedan revolutionerade synen på arbetsledning och industriell produktivitet.

För honom är skolor perfekta exempel på komplexa nätverk som är svåra att leda eftersom det finns så många delar och så många faktorer som spelar in. Under sitt tal kommer han med en tes som får många att skaka på huvudet:

– Problemet är inte brist på tid, säger han. När han utvecklar sitt resonemang →

På några minuter skapade deltagarna ett helt nytt nätverk, där alla var med genom ett eller flera garn. Så kan det se ut i verkligheten också, vissa är centrala för ett nätverk, andra mer perifera.

byts huvudskakningarna i eftertänk-samma nickningar. Roberts säger att problemet ligger i att den sociala energin, uppmärksamheten, splittras alltför mycket.

– Ofta talar man om resultatet av förändringar, men sällan om den energi det kräver. För skolledare handlar det alltid om en energikostnad när de försöker ändra systemen i en skola eller har kontakt med samhället.

UPPMÄRKSAMHETEN ÄR EN BRISTVARA. Efter föreläsningen är det flera som kommer upp till Roberts och säger att de först var skeptiska till resonemanget men sedan höll med.

– De konstaterade att uppmärksamheten riktas mot nya håll hela tiden, och vi distraheras. Så det här är en verklig utmaning: att få ledare att styra sin uppmärksamhet bättre, så att de inte fastnar på en ny satsning efter en annan.

Luke Roberts säger att det ofta blir ett överflöd av initiativ i skolor som kräver tid och uppmärksamhet. Det förvirrar också lärarkåren.

” Ofta talar man om resultatet av förändringar, men sällan om den energi det kräver.

Han kopplar tillbaka till resonemanget om komponenter gentemot ekosystem.

– Det finns många viktiga initiativ, men vi måste hitta inbördes samband mellan de olika delarna. Men ofta är skolpersonalen så fast i sin läroplan att de har svårt att se de här kopplingarna.

Roberts betonar att om skolor ska förändras på ett bestående sätt så räcker det

inte med fler reformer eller nya projekt. Det kräver att ledare vågar prioritera, rikta sin uppmärksamhet och se sambanden mellan det som redan görs.

I ett sådant system hänger allt ihop. När vi drar i en tråd påverkar det alltid helheten – och utan att se sambanden riskerar vi att skapa samma problem på nytt. ■

Ge inte upp inför det onda

”Det gör ont, det gör ont...” sjöng Lena Philipsson. Smärta och lidande hör till livet, både till kropp och själ. Vi vet det i teorin, men när det drabbar oss själva eller någon som står oss nära känns det både fel och orättvist.

Medvetet eller omedvetet söker vi efter förklaringar. Har personen (eller jag själv) trots allt gjort någonting som gör att lidandet är motiverat? Eller finns det yttre krafter som vi kan skylla på: läkare som försummat någonting, politikerna som sparar på hälsovården, eller Gud som av någon outgrundlig orsak låter detta onda ske?

Den norska filosofen Lars Svendsen skriver i sin bok *Ondskans filosofi* att vi borde vända fokus från att grubbla över lidandets orsaker till frågan vad vi kan göra för att lindra och motverka lidandet. Det är förstås värdefullt om identifierandet av orsaker kan bidra till att lidande förhindras. Men det onda är i första hand ett praktiskt, inte ett teoretiskt problem för de människor som drabbas.

Bibeln har i vår kulturkrets haft ett stort inflytande på hur vi talar om gott och ont. Men inte heller Bibeln ger egentligen något svar på frågan varför ondska och lidande hör till människans livsvillkor. Skapelseberättelsen konstaterar bara att ormen, frestaren, fanns redan i paradiset.

Liksom Svendsen vänder också Bibeln fokus mot frågan vad vi kan göra för att lindra andras lidanden: bär varandras bördor, älska din nästa, ge mat åt de hungrande, visa gästfrihet åt främlingen. Var barmhärtig, så skall också du möta barmhärtighet.

En viktig markering är att gränsen mellan gott och ont inte går mellan människor. Vi är alla kapabla både till gott och ont, liksom vi är kapabla till såväl engagemang som likgiltighet. Det betyder inte att vi alla är ”lika goda kålsupare”, men ingen av oss kan svära sig fri från sin delaktighet i människans ambivalenta natur.

Radikal nationalism, rasism och främlingsfientlighet karakteriseras av att särskilt onda karaktärsdrag projiceras på vissa människogrupper – ofta sådana som uppfattas som främmande eller potentiellt farliga. Den här attityden är bekant från historien, och vi möter i dag denna retorik med religiösa undertoner såväl hos USA:s ledare som hos Putin och hans vapendragare patriark Kirill.

Det är lätt att bli uppgiven, när vi dagligen nås av tragiska nyheter från när och fjärran. Onda handlingar tenderar att leda till hämndspiraler. Men vi skall inte glömma att också det motsatta gäller: exempel på medmänsklighet och trotsigt motstånd mot det onda kan inspirera till förändring.

Där har vi vår uppgift – tillsammans.

Björn Vikström

PROFESSOR VID ÅBO AKADEMI,
TIDIGARE BISKOP I BORGÅ

”

Vi är alla kapabla både till gott och ont, liksom vi är kapabla till såväl engagemang som likgiltighet.

Alla barn ska få lyckas på träningen

– utbildning i NPF-anpassning blev succé

Text & Foto Sebastian Dahlström

Intresset var stort när idrottstränare runtom i Svenskfinland fick lära sig mer om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Genom att inkludera alla, oberoende av diagnoser eller koncentrationssvårigheter, kan vi skapa en träningsmiljö där alla barn och unga får uppleva gemenskap och känslan av att lyckas.

Handbollstränare Marika Wickström blåser i visselpipan och flickorna i sina röda BK-46-tröjor samlas kring henne. Vi befinner oss i Kila skolas gymnastiksal i Karis. Det är dags för handbollsträning för BK:s yngsta flicklag.

– Det här är klubbens miniflickor, 7–8-åringar. I den här åldern börjar vi gå igenom handbollens regler och spela på riktigt. Men en stor del av träningarna handlar förstås ännu om lek. Det viktigaste är att alla ska ha det roligt.

Marika Wickström sätter sig på golvet och plockar fram ett taktikbräde där små färgglada magneter representerar spelarna. Laget sätter sig omkring henne och Wickström beskriver hur spelarna kan ställa upp sig när det är dags för match. Tanken är att samla laget en stund innan träningarna börjar.

– Jag brukar inleda träningspassen med att hälsa på var och en och fråga hur de mår. Även om vi bara tränar en timme är den här lugna stunden i början viktig, där alla får känna sig sedda.

Sedan är det dags för springande, hoppande och kastande. Wickström plockar fram handbollar och flickorna får öva sig på att göra mål.

STÄNDIG RÖRELSE GYNNAR KONCENTRATIONSFÖRMÅGAN. Marika Wickström är en av de idrottstränare som under 2025 gick utbildningen Nepsy inom Idrott, som ordnades av Finlands Svenska Idrott

Handboll är en NPF-vänlig idrott, säger Marika Wickström. Det är en sport där det behövs många olika typer av spelare på planen.

och finansierades av Svenska folkskolans vänner. Nepsy, eller NPF som är den etablerade svenska termen, står för neuropsykiatrisk funktionsvariation och kan exempelvis handla om koncentrationssvårigheter, adhd eller autism.

– Det diskuteras allt mer om nepsy i offentligheten och allt fler barn får en diagnos. Vi som arbetar med barn har blivit mer medvetna och bättre på att ta de här barnens behov i beaktande.

Wickström säger att hon som handbollstränare redan tidigare har arbetat rätt så NPF-vänligt. Men utbildningen gjorde henne mer medveten om vissa specialbehov, och hur man praktiskt kan tillgodose dem under träningarna.

– Till exempel att inleda träningen med att lugnt samla laget och sitta en stund. Det gäller också att se till att barnen inte måste stå länge i kö under

träningen, utan att de hela tiden har något att sysselsätta sig med.

Wickström konstaterar att lärdomarna från kursen kommer väl till pass generellt, inte bara för de barn som har specialbehov.

– Är man 7 år gammal så har man ju inte världens bästa koncentration förmåga i vilket fall som helst, så nepsyanpassade metoder gynnar hela gruppen.

ENORMT INTRESSE BLAND IDROTTSFÖRENINGARNA. På Finlands Svenska Idrott har projektledare Lotta Nylund koordinerat utbildningen.

– Vi visste att det fanns ett behov, men vi blev ändå förvånade över hur stort intresset visade sig vara. Viljan att förstå och bemöta barn och unga med NPF finns verkligen i våra idrottsföreningar. sammanlagt 75 tränare från olika håll i Svenskfinland har deltagit i utbildningen.

Lotta Nylund säger att det var fint att tränarna kunde träffas fysiskt, inte på distans. När man är på samma plats uppstår ett starkare utbyte och bättre diskussioner.

Många tränare berättade om att stökig stämning lätt kan uppstå i grupper där flera av barnen har koncentrationssvårigheter. Det kan handla om störande beteende eller barn som ofta glömmet vissa saker.

– De efterlyste konkreta tips för hur de bättre kunde bemöta och inkludera barn med specialbehov. När man lär sig hur man bygger självförtroende och

Det viktiga är att fler idrottsföreningar får förståelse för NPF och därmed kan bemöta och skapa idrottsmöjligheter där fler barn känner sig förstådda och har möjlighet att lyckas, säger Lotta Nylund vid FSI.

Välkommen till Halvvägshemmet i Malax! Handledarna Kristian Leppänen och Johanna Sundén är de som tar hand om beroendehetens klienter.

självkänsla hos de här barnen så kan man samtidigt också skapa mer förståelse hos vårdnadshavarna kring hur NPF kan ta sig uttryck inom idrottsträning.

Lotta Nylund konstaterar att de här frågorna blir allt viktigare för idrottsföreningarna, i takt med att NPF-diagnoserna blir allt vanligare. Kunskapen blir en konkurrensfördel och ett sätt att hålla kvar så många medlemmar som möjligt.

– Det finns stor potential i att marknadsföra sig som en idrottsförening som förstår sig på barn med NPF.

EN GAMMAL ÖVNING KAN KÄNNAS NY

I gymnastiksalen i Karis är handbollsträningen i full gång. Marika Wickström säger att ingen av de flickor hon tränar har fått en formell diagnos, eftersom de fortfarande är så unga. Men några av barnen har problem med koncentrationsförmågan, så här kommer erfarenheterna från kursen väl till pass.

– Det gäller att vara extra uppmärksam på de här barnen. Jag håller dem nära mig under träningen, och om jag ska förklara något för gruppen så brukar jag ta hjälp av något av de här barnen för

att visa exempel. Det gäller att hålla dem engagerade så att de inte tappar koncentrationen eller distraheras av andra.

En konkret lärdom från kursen är att barn med NPF kan uppfatta en övning som helt ny, trots att de har gjort den flera gånger förut.

– Då gäller det att noga gå igenom övningen varje gång. Utmaningen är att hålla flytet i träningen samtidigt som man ser till att alla hänger med.

FSI UTLOVAR FORTSÄTTNING. Lotta Nylund vid FSI säger att samspelet med vårdnadshavare är viktigt. FSI uppmanar idrottsföreningarna att genast när ett barn börjar träna diskutera med föräldrarna om barnets eventuella specialbehov. Det kan också skötas med hjälp av en blankett.

– En öppen dialog med hemmet gynnar både barnet och idrottsföreningen, säger Nylund.

Under 2026 har FSI planer på en fortsättning på temat, med hjälp av fortsatt finansiering av Svenska folkskolans vänner. Det handlar om en utbildning som riktar sig till vårdnadshavare med barn med NPF.

– Vi vill att så många vårdnadshavare som möjligt inser hur viktigt idrott och motion är för barn med NPF. Många av de här barnen upplever att skolan är utmanande och tung. Att då få ha en hobby där de känner att de får vara sig själva och lyckas kan vara otroligt betydelsefullt. ■

Med hjälp av Vännerna

Stöd för NPF-barn inom idrotten

SFV:s mål: Aktörer inom tredje sektorn och fria bildningen stärker engagemanget och fördjupar bildningen i samhället.

Beviljat ändamål: FSI vill skapa mer kunskap inom idrotts- och motionsfältet om hur man leder barn med NPF.

Bidragmottagare: Finlands Svenska Idrott rf

Beviljat belopp: 22 500 euro

Tidsperiod: 01.01.2025–31.12.2025

Förväntat resultat: Barn med NPF hittar sin plats i den organiserade idrotten och mår bättre.

Kompetensmärken hjälper dig vidare i livet

Text *Sonja Finholm* ~ Foto *Eva-Stina Kjellman*

Ett intyg över dina kompetenser i stället för ett svart hål på cv:t. För en nykter missbrukare kan ett så kallat kompetensmärke vara avgörande för framtiden.

Den här våren har Peter påbörjat en yrkesutbildning, ett scenario som bara för några år sedan var otänkbart. Då levde han ett liv där alkoholen hade huvudrollen. Han hade lämnat sin familj, dragit på sig stora skulder och förlorat jobbet. Framtiden såg minst sagt dystert ut.

Efter upprepade vårdperioder och återfall fick han en plats på boendet Halvvägshemmet i Malax, som drivs av Understödsföreningen för svenskspråkig missbrukarvård rf, USM.

– Tiden på USM har gett mig chansen att göra något av mitt liv och våga tro på framtiden. Det här är första gången i

mitt vuxna liv som jag varit nykter flera månader i sträck, säger han.

Peter är en av de första klienterna på enheten som kommer att få ett intyg över utförda kompetensmärken enligt den nya läroplanen för grundläggande färdigheter, så kallade KAPOS-märken (förkortningen kommer från *Kansalliset perustaitojen osaamismerkki*). Märket är ett intyg på kompetenser i allt från digitalt kunnande till socialt samspel och egen inlärningsförmåga. Det likställs med en studieprestation och syns därmed även på webbportalen Studieinfo, där uppgifter om utbildningar och prestationer samlas.

Från 2024 är det möjligt för den fria bildningens läroinrättningar att utfärda KAPOS-märken. SFV:s studiecentral arbetar nära organisationerna inom civilsamhället och kan via dem nå målgrupper som kan ha nytta av kompetensmärkena.

– Tanken är att få ett bevis på att man är redo att ta tag i sitt liv, att visa att man klarar vardagliga saker som att bädda sängen, ta hand om sin egen ekonomi och äta på restaurang, säger handledare **Kristian Leppänen**.

Det här kan låta som självklara färdigheter, men för en individ som varit fast i ett missbruk i tio, tjugio år är det en utmaning att hitta tillbaka till en normal vardag.

– Vi har ibland klienter som fastnat i ett missbruk redan i de tidiga tonåren, och då har man aldrig fått lära sig var det innebär att vara vuxen och ta hand om sig själv. ➔

På USM handlar kompetenslyftet till exempel om hur man fördelar och utför hushållssysslor, hur man skapar ett tryggt hem och hur man kan identifiera sina egna styrkor och utmaningar. Till utbildningen räknas det arbete som dagligen utförs, plus att man har möjlighet att ta in olika föreläsare eller erfarenhetstalare. Programmet leds av handledarna Kristian Leppänen och Johanna Sundén.

”VANLIG VARDAG ÄR BÄST”. Vi träffas i halvvägshemets grupprum. Utanför fönstret ser man hur traktens jordbrukare gör sig redo för vårsådden och på idrottsplanen intill har en skolklass precis bytt om för gymnastiken.

– En stor del av vår verksamhet handlar om att skapa en vanlig vardag för klienterna, säger **Johanna Sundén**, ledande handledare och den som ansvarar för verksamheten tillsammans med kollegan Kristian Leppänen.

Halvvägshemmet har åtta anställda, sex boendeplatser och öppen gruppverksamhet dagtid. Klienterna erbjuds en tolv veckor lång temahelhet som kallas *Nya nycklar* och som från och med i år samarbetar med EU-projektet Kompetenslyftet. I USM:s version ingår fem temahelheter: Delta som medlem i grupp, Kommunikation, Eget kunnande, Att använda pengar i vardagen samt Den egna arbetshälsan. Inom varje tema finns olika delmål som ska uppfyllas, och för att få märket krävs också att du deltar i verksamheten en hel period utan avbrott. Bedömningen sker i huvudsak genom observationer, men klienterna fyller också i ett eget processhäfte som lämnas in efter programmet.

– När vi fick höra om möjligheten att erbjuda kompetensmärket märkte vi ganska snabbt att det här är precis samma saker som redan ingår i vårt eget koncept. Det enda vi har gjort är en del mindre anpassningar till den nationella läroplanen, och lyft in lite nytt innehåll, som till exempel första hjälpen, säger Johanna Sundén.

Stegat att gå med i verksamheten var med andra ord inte stort, och i vår delas de första kompetensmärkena ut.

Det är fint att se hur klienternas självkänsla växer, och hur stolta de är när de märker att de faktiskt klarar av olika saker.

Johanna Sundén

RUTINER ÄR VIKTIGA. Vardagen på halvvägshemmet följer invanda rutiner. Schemat på väggen visar att dagen börjar med en morgonsamling, för att fortsätta med olika aktiviteter. På tisdagar är det pappersarbete med allt från FPA-ansökningar till att skriva cv som gäller, medan torsdagarna är vikta för grupp-

samtal och promenader eller annan fysisk aktivitet. Rutiner är viktiga, samtidigt som det också ska finnas utrymme för spontana aktiviteter. Varje individ och grupp är unik, vilket också speglar innehållet.

– KAPOS-märkena ger programmet en extra tyngd. Utmaningen är att sprida ordet. Jag deltog nyligen i ett möte med socialarbetare i nejden, och ingen av dem hade hört talas om begreppet. Men vi hoppas att verksamheten så småningom ska ge ringar på vattnet, säger Johanna Sundén.

MOTVERKAR MARGINALISERING. Marknadsföringen är också en av de saker som **Fredrika Nyqvist**, pedagogisk planerare på SFV:s studiecetral, funderar på.

– Eftersom kompetenshöjningen ofta är individuell går det inte att marknadsföra verksamheten på samma sätt som kurser med öppen anmälan, utan vi behöver hitta redan existerande grupper, säger hon.

Verksamheten på svenska drivs just nu som ett EU-finansierat pilotprojekt, och tanken är att utveckla en modell som passar Svenskfinland. Projektet drivs av Bildningsalliansen och förutom SFV

Kompetensmärkena är en del av den nationella läroplanen för grundläggande färdigheter. Det finns sammanlagt 32 olika märken, och inrättningarna får själva välja vilka som är aktuella för just deras verksamhet.

deltar även Folkhälsan Utbildning och Helsingfors Arbis. SFV har inga egna grupper, utan förverkligar pedagogiken i samarbete med olika aktörer, som USM. En av målgrupperna är personer som av olika orsaker inte har tillgång till en yrkesutbildning. Det kan vara personer inom missbrukarvård, klienter inom rehabilitering, långtidsarbetslösa eller olika ungdomsgrupper.

– Det fina med den här typen av utbildning är att allt utgår från samarbetspartners verksamhet och de grupper som råkar finnas just nu. En vanlig utbildning går ofta ut på att du som studerande placeras in i en färdig miljö, medan kompetenslyftet anpassas efter målgruppen.

Just nu pågår kompetenslyftet i tre olika grupper runt om i Svenskfinland. Pilotprojektet pågår till våren 2027, och Fredrika Nyqvist påpekar att det finns utrymme för fler grupper. Målsättningen är att utbildningen ska bli en permanent del av studiecetralens verksamhet, förutsatt att det finns ett behov.

– Som samhället ser ut just nu tyder inget på att behovet minskar. Tvärtom. Andelen utslagna och marginaliserade grupper ökar, och jag ser det här som ett bra sätt att komma tillbaka in i samhället

och få en bättre chans på arbetsmarknaden. Om vi lyckas nå de mest utslagna grupperna kan det här ha en stor samhällelig effekt.

HAN FICK EN NY CHANS. Senare i vår blir det examenskaffe för Peter och de andra på USM som får sitt intyg. Peter säger att kompetensmärket är en fin merit på hans cv och att utbildningen gett honom en tro på en framtid utan alkohol.

– Under våren har jag jobbat två dagar i veckan inom Röda Korsets rehabiliterande verksamhet och just nu studerar jag för att få yrkeskompetens för lastbilsklassade fordon. Nästa steg blir att hitta ett eget boende och ett heltidsjobb. Jag har redan fått ett erbjudande, så för tillfället ser det riktigt bra ut.

Till hösten är halvvägshemmet redo att anta nya klienter till programmet.

– Det är fint att se hur klienternas självkänsla växer, och hur stolta de är när de märker att de faktiskt klarar av olika saker. Att dessutom få ett intyg över sina kompetenser kan vara den sprängbräda som behövs för att ta sig vidare i livet, säger Johanna Sundén. ■

Fotnot: Peter är ett fingerat namn. På grund av ämnets känsliga natur har vi valt att låta honom vara anonym.

KAPOS Nationella kompetensmärken för grundläggande färdigheter

- Målgrupp: Personer utanför arbetsmarknaden som kan gynnas av att bättre visa sina kompetenser inför återgång till i arbetslivet, studier eller en mer fungerande vardag.
- Startat 1.8 2024, läroplan för alla märken finns i Utbildningsstyrelsens e-grunder.
- Läroplanen är kopplad till fria bildningen. Det är läroinrättningar inom fria bildningen som har rätt att ge dessa märken.

• Alla prestationer registrerats i portalen Studieinfo.

• Det finns 32 kompetensmärken, inom 6 kunskapsområden:

- Digital kompetens (8 märken)
- Färdigheter i kommunikation och arbetshälsa (6 märken)
- Hållbarhetskompetens (3 märken)
- Inlärningsfärdigheter (4 märken)
- Numeriska färdigheter och färdigheter i ekonomi (7 märken)
- Textkompetens (4 märken)

USM

• Föreningen grundades år 1990 och har sitt huvudkontor och boendeenheten Halvvägshemmet i Malax. Har även kontor i Vasa och Närpes.

• Bedriver svenskspråkig beroendevård samt utvecklar och stöder missbrukarvården på svenska i hela Finland.

• Föreningens verksamhet står på fyra ben: Boendetjänster, gruppverksamhet, individuell stödverksamhet, Ninni som är verksamhet riktad till barn och unga som lever i familjer med missbruk, beroende eller psykisk ohälsa.

Källa: USM

Grej of the Day

väcker kunskapstörst i Haruskolor

Text & Foto Natalie Skogman

Varje dag, runt om i världen, finns det många lärare som inte riktigt lyckas nå fram till sina elever. Och när kontakten brister händer något ganska talande. När en elev kommer hem från skolan och får den klassiska frågan: "Vad har du lärt dig i dag?", är svaret ofta det samma: "Inget särskilt."

Så inleder den prisbelönta svenska pedagogen, författaren och föreläsaren Micael "Micke" Hermansson sin föreläsning, som han håller för personalen i S:t Karins svenska skola en tidig måndagsmorgon i slutet av april.

– När elever beskriver känslan de har efter en lektion så är ordet tråkigt en överlägsen vinnare. Jag undrade hur det kommer sig, och kunde jag påverka det på något sätt? Svaret är ja.

SFV:s skolnätverk Haru utlyste på hösten en tävling inom konceptet Grej of the Day för alla Haruskolor. De tre bästa bidragen kom från S:t Karins svenska skola, Kottby grundskola och Solf lärocenter. Som pris fick skolorna ett endagsbesök av Hermansson.

LEDTRÅDAR LOCKAR TILL LÄRANDE

Hermansson började fundera på hur undervisningen kunde göras mer engagerande, minnesvärd och begriplig. En idé växte fram och tog form 2010. I dag är Hermansson känd som skaparen av den pedagogiska metoden och det numera globala undervisningskonceptet Grej of the Day (GOTD).

I korthet funkade GOTD så att eleverna får en ledtråd på ett tema, som det dagen därpå ges en 7–8 minuter kort mikrolektion i. Fokus ligger på berättande, visuellt bildstöd och minnesvärda

Att S:t Karins svenska skola är en Haruskola syns bland annat genom alla Haruaffischer. Som Haruskola får de exempelvis tillgång till pedagogiskt material, Harus årsklocka och evenemang och tävlingar.

wow-fakta. Därefter ska eleverna sprida kunskapen vidare genom att återberätta vad de lärt sig för till exempel en förälder eller vän.

I tävlingen skulle Harulärare skapa en egen Grej of the Day, med koppling till en av Harus flaggdagar. S:t Karins svenska skolas vinnande GOTD om världstacksamhetsdagen har inte ännu hunnit testas eftersom dagen infaller den 21 september. För majoriteten av skolans elever och personal blir det här alltså det första mötet med Hermanssons koncept.

KOMPRIMERAT FORMAT. I klassrummet sitter omkring 65 elever från årskurs 3–4 och lyssnar uppmärksamt när Hermansson demonstrerar en Grej of the Day med berättelsen om S.A. Andréés luftballongexpedition mot Nordpolen 1897. Något gick fel och expeditionens tre deltagare omkom. Först 33 år senare hittades deras kvarlevor tillsammans med bevarade dagböcker och foto-grafier. Vad som hände är ännu i dag ett mysterium.

En del elever stannar kvar efter lektionen för att ställa fler frågor till Hermansson, däribland Freya Lipponen, Amelie Ruusulaakso, Atte Lindström och Maja Fagerholm.

– Den här lektionen var jätteintressant. Det är inte sånt som är tråkigt att lyssna på, utan på riktigt jättespännande, säger Freya Lipponen.

– Det kändes som att man hela tiden lärde sig något nytt, säger Atte Lindström.

Amelie Ruusulaakso beskriver hur nyfikenheten växer under lektionen:

– Man vill bara lyssna mer och mer. Och om det inte finns mer just då eller tiden tar slut, så börjar man tänka vidare själv, säger hon och fortsätter:

– Jag visste inte alls att något sånt här hade hänt, och nu vill jag till museet när vi åker till Sverige.

Här syftar hon på Grenna Museum, ett upplevelsemuseum som fokuserar på svensk polarhistoria, med huvudfokus

1. Freya Lipponen, Amelie Ruusulaakso och Atte Lindström i årskurs 3 samt Maja Fagerholm i årskurs 4 skulle gärna se GOTD bli en del av vardagen i skolan. 2. Elevernas reaktioner ekar genom rummet när Micke Hermansson visar en pixlad avatar av sig själv i datorspelet Minecraft Education. 3. Arbetsgruppen för S:t Karins svenska skolas vinnande bidrag i tävlingen Haru goes GOTD består av Linnéa Bay, Lina Bergman, Heidi Sourander och Sofia Berlin.

på Andréexpeditionen.

På frågan om huruvida de skulle vilja införa GOTD i sin skola är alla överens:

– Ja, det skulle vara jätteroligt, säger Ruusulaakso.

– Det kan också inspirera en till att vilja börja läsa flera böcker och historier, säger Lipponen.

– Precis, man blir så nyfiken att man sen vill läsa mera om det, fyller Ruusulaakso i.

FOKUS PÅ DET POSITIVA. Det här är S:t Karins svenska skolas andra år som Haruskola. Bakom det vinnande bidraget står skolans Haruteam: skolans vice rektor Heidi Sourander, specialklassläraren Lina Bergman samt klasslärarna

Linnéa Bay och Sofia Berlin.

Skolnätverket Haru lanserades av Svenska folkskolans vänner och Moomin Characters 2022 i syfte att stödja skolorna i deras arbete för en trygg och meningsfull skolvardag med samsyn kring uppdraget, stärkt gemenskap och välbefinnande. I Haru är läsningen ett verktyg för att utveckla språket och öva känslökunskap och samverkan.

Sourander tycker att GOTD som koncept går hand i hand med Harus syfte och målsättningar.

– Haru uppmuntrar till välmående men också till läsning, samtidigt som hela poängen med Grej of the Day är uppmuntran till läsning. Du väcker ett

intresse hos barnen som får dem att själva läsa vidare på ämnet.

Planen är att införa GOTD inom ramen för lektionerna i svenska och litteratur på årskurs 5.

– Till varje SVL-timme jobbar eleverna i par eller små grupper och gör en egen GOTD. Då måste de ju läsa in sig på ämnet för att kunna genomföra den, säger Sourander.

Hon menar att det här är ett effektivt sätt att få elever att tillägna sig kunskap nästan omedvetet.

– De lär sig utan att riktigt tänka på det, eftersom de är motiverade av att få göra en rolig grej. ■

Samtalsredskapet VEM E' DU? bygger broar i skolan

Med hjälp av färgkodade kort leds elever in i samtal om skola, känslor och vardag. Samtalsredskapet Vem e' du? används för att stärka kommunikation, språk och gemenskap.

Text Foto Pia Iisaho

Clara Lindqvist säger att hon lärt känna sina elever bättre under de sex månader hon använt Vem e' du? i undervisningen. Här sitter hon tillsammans med Saga, Louise, Emilia, Clara, Charlotte, Viktoria, Diana.

I grupprummet i Grundsolan Norsens Kronohagen-enhet har ett tiotal elever i årskurs två samlats för ett arbetspass kring sociala färdigheter. När biträdande rektor Clara Lindqvist öppnar lådan med de färgglada Vem e' du?-korterna fylls rummet av glada utrop.

– Vi jobbade med de violetta korten sist. I dag ska vi arbeta med de gula och röda. De handlar om skolan och rasterna, säger Lindqvist och delar in eleverna i par.

Paren sprider ut sig i olika rum. I matsalen sitter Emilia Norrgård och Victoria. Victoria vill ställa upp i artikeln utan sitt efternamn.

– Vilket är ditt favoritämne? Varför?, läser Victoria.

Varje kort är uppbyggt på samma enkla sätt. Eleven tar ställning till om något känns bra eller mindre bra och motiverar sitt svar genom att svara på varför. Färgerna står för olika områden i elevens liv: skolgång och raster, färdigheter, hem och fritid samt sociala situationer och känslor. Kortet leder samtalet vidare steg för steg.

– Det är roligt att jobba med Vem e' du?. Vi lär oss saker om varandra, säger Emilia Norrgård.

– Det bästa är att frågan varför finns med, för då får man veta mer om hur den andra tänker, tillägger Victoria.

GER DISKUSSIONEN STRUKTUR. Saga Illman och Diana Grönblom sitter i soffan. De gillar särskilt de violetta korten, där djur används för att gestalta olika sociala utmaningar.

– Om någon är ny i klassen kan man prata om den inflyttade igelkotten, säger Saga.
– Och om någon känner sig som den blyga björnen kan man hjälpa den att få vänner, säger Diana.

Korten har olika användningsområde beroende på färg. De violetta korten kan till exempel användas för att dramatisera olika situationer, där djuren på korten gestaltar sociala utmaningar.

Clara Lindqvist använder Vem e' du? i arbetet med gruppdynamik och trygghet i klassen. Det handlar om hur man diskuterar med andra, hur man beaktar varandra och hur man för ett samtal. Hon uppskattar redskapets förmåga att ge diskussionen struktur och säger att korten, som kan spridas ut som en solfjäder, gör arbetet både roligt och tryggt.
– När två nya människor möts kan det underlätta att det är korten och inte en person som står bakom frågan.

Redskapet är i första hand riktat till årskurs 1–6, men Lindqvist vill också introducera det för äldre elever. Hon säger att Vem e' du? har hjälpt henne att förstå både eleverna och gruppdynamiken bättre.

NÄR ELEVERNA TAR INITIATIV. Clara Lindqvist har överraskats av hur mycket eleverna hittar på själva.

– Om jag säger att vi bara ska jobba med de gula korten vandrar fingrarna gärna vidare till andra färger och ämnen. Ibland måste jag styra samtalet tillbaka till processen. Samtidigt är det jättefint att se hur mycket tankar som växer.

Hon betonar vikten av lyhördhet. Även svåra saker kan komma upp.

– Jag säger till eleven att det var viktigt att hen tog upp det. Sedan fortsätter vi samtalet utanför passet.

Lindqvist använder redskapet också i arbetet med respekt.

– Nolltolerans mot mobbning betyder inte att mobbningen försvinner. Det betyder att man måste ta i problemen och jobba med respekt och tolerans.

LÅNG ERFARENHET AV ELEVSTÖD BAKOM REDSKAPET. Bakom samtalsredskapet Vem e' du? står tre personer: Bo-Håkan Söderholm, Mía Heinonen och Pamela Pihl. Alla har lång erfarenhet av arbete inom specialpedagogik och skolans stödstrukturer.

De arbetade länge tillsammans i samma skola. När vägarna senare förde dem åt olika håll ville de fortsätta sitt samarbete. De grundade föreningen Muvon rf, som erbjuder tjänster och redskap för undervisningspersonal. Utgångspunkten är enkel: gemenskap och samarbete i skolan skapas genom möten och kommunikation.

I skolvardagen kan det ändå vara svårt att lära känna varandra.

Bakom samtalsredskapet Vem e' du? står Bo-Håkan Söderholm, speciallärare och tidigare rektor, Mia Heinonen, lärare, speciallärare och läromedelsförfattare, samt Pamela Pihl, barnskötare och skolgångsbiträde med lång erfarenhet av arbete med barn och unga i behov av stöd.

” Det kan vara svårt för ett barn att samla tankarna. Redskapets form hjälper eleverna att fokusera, lyssna aktivt och ta en sak i taget.

Mia Heinonen

– Vi saknade ett redskap som faktiskt inleder ett samtal. Något konkret, enkelt och tillgängligt som både personal och elever vågar ta i bruk, säger Söderholm.

Tanken är att Vem e' du? ska fungera som en bro. När relationen mellan lärare och elever stärks blir det också lättare att hitta rätt arbetssätt och stödformer.

– Gillar eleven fotboll kan läraren låta ett projekt handla om fotboll. Och elever kan plötsligt märka att de delar samma intresse, fortsätter Söderholm.

De deltog i innovationstävlingen SFV Start! år 2022–2023 och fick där en möjlighet att utveckla samtalsredskapet. Tävligen ordnades av SFV och Folkhälsan.

Efter det har alla skolor som är med i SFV:s skolnätverk Haru fått ett paket med tio uppsättningar av samtalsredskapet. **Annette Jansson**, som är koordinator för skolnätverket, hoppas att redskapet använts flitigt i skolorna.

– Vem e' du? är ett redskap som Haru-skolorna kan ha stor nytta och glädje av eftersom Haru stödjer skolorna i deras

arbete att stärka elevernas samarbetsförmåga, förmåga till empati och kommunikativa färdigheter som att lyssna och samtala, säger Jansson.

STÖD FÖR SPRÅK OCH FÖRSTÅELSE Samtalsredskapet kommer också med instruktioner för hur det kan användas i vänelevsverksamheten. Det ger vänelever en konkret struktur för samtal när elever ska lära känna varandra, ta emot nya elever och arbeta med kommunikation och gemenskap.

Men redskapet används inte bara i elevvårdande arbete utan också i undervisningen. Korten kan fungera som utgångspunkt för muntliga övningar, skrivuppgifter och diskussioner. Elever kan skriva om sin skoldag, göra presentationer utgående från korten eller arbeta med värde- och etikfrågor. Samtalen kan samtidigt ge viktig information som stöder elevvård och specialundervisning.

– Ur ett speciallärarperspektiv kan de här samtalen hjälpa oss att hitta orsa-

ker till utmaningar i skolgången. Det kan komma fram vad eleven egentligen gått och burit på men inte klarat av att berätta, säger Mia Heinonen.

Kortens teman, färdiga formuleringar och symboler fungerar som stöd.

– De hjälper eleverna att sätta ord på saker och ting, särskilt dem som har svårigheter med språket, fortsätter Heinonen.

Strukturen kan också hjälpa koncentrationen, tillägger Pamela Pihl.

– Det kan vara svårt för ett barn att samla tankarna. Redskapets form hjälper eleverna att fokusera, lyssna aktivt och ta en sak i taget.

KAN FUNGERA FÖREBYGGANDE. Bland korten finns frågor som berör lektioner, raster och skolväg. Pihl berättar om situationer där samtalen lett in på rätt spår.

– Först trodde vi att elevens utmaning handlade om undervisningen. Samtal med stöd av redskapet visade att det var annat som orsakade bekymmer. Tillsammans hittade vi en lösning.

Bo-Håkan Söderholm menar att redskapet också kan ha en förebyggande roll.

– Att vi lär känna varandra bättre kan förebygga missförstånd och utanförskap, säger han. ■

Att se skolan med nya ögon

Text & Foto Pia Isaho

Hur märker man att en elev har svårt att se, och hur anpassar man undervisningen? En ny kurs i synpedagogik ska ge lärare och studerande grundläggande kunskap innan de möter sin första elev med synnedsättning.

En metallskena löper längs golvet i skolans korridor. En liten grupp elever med vita käppar kommer in med sina handledare. Handledarna styr in eleverna mellan skenan och väggen så att de hittar rätt.

Vi befinner oss i Valteriskolans enhet Skilla i Helsingfors, där elever med olika funktionsnedsättningar får stöd i sin skolvardag.

Jag träffar **Misa Möller** och **Daniel Enbacka**, handledande lärare vid Valteri, som båda är specialiserade på synnedsättning. En ny kurs i synpedagogik ska stärka kunskapen i skolorna.

– Vi handleder skolor vid behov, men vi skulle önska att fler redan från början har bättre kunskap om hur synen fungerar och vilka utmaningar synnedsättning kan innebära, säger Möller.

– Ofta aktualiseras frågan först när skolan får en elev med synnedsättning. Då måste skolpersonalen snabbt sätta sig in i något som kräver både kunskap och praktiska lösningar, konstaterar Enbacka.

Kvaliteten på synen är olika för alla. I vissa fall är nedsättningen progressiv.

Cirka 600 finländska barn har en diagnostiserad synnedsättning, vilket innebär tydligt nedsatt synskärpa eller begränsat synfält. Betydligt fler har ändå svårigheter att se eller tolka synintryck. Den vanligaste formen är hjärnrelaterad synnedsättning, som är kraftigt underdiagnostiserad.

– Då kan man inte processa det man ser, säger Möller.

Också barn med brytningsfel inom normalgränsen kan påverkas i vardagen.

– Det finns säkert i varje klass en elev som har problem med att använda sin syn på ett ändamålsenligt sätt, säger Misa Möller.

Kursen ordnas av Svenska folkskolans vänner i samarbete med Valteriskolan,

med start i höst. Kursen riktar sig till lärare, handledare och studerande inom grundläggande utbildning och småbarnspedagogik, men också till yrkesverksamma inom rehabiliterande tjänster och andra med intresse för syn och lärande.

NÄR SYNEN SVIKER. Kursen ger en överblick över hur synen fungerar och hur olika synsvårigheter påverkar lärandet.

– Målet är att ge kursdeltagarna en inblick i de utmaningar en elev med synnedsättning möter och vad man kan göra för att stödja elevens inläring och vardag, säger Enbacka.

Kursdeltagarna får lära sig att känna igen tecken på att en elev har svårt att använda sin syn.

– Det är inte alltid det första man tänker på när en elev har svårigheter i skolarbetet, säger Enbacka.

Hos yngre elever är tecknen ofta indirekta och svårare att upptäcka.

– Eleven gnider ögonen, sitter mycket nära texten, blir trött vid läsning eller snubblar, säger Enbacka.

Tillgängliga lärmiljöer gör det möjligt för alla elever att delta på sina egna villkor, säger Daniel Enbacka och Misa Möller.

En metallskena i golvet hjälper elever med synnedättning att orientera sig. Korridorerna är breda och möbler och hjälpmedel är placerade längs väggarna så att de inte är i vägen.

Möller berättar att rastlöshet ibland hänger ihop med utmaningar i synen. Lässvårigheter kan också vara ett tidigt tecken.

– Om ett barn har svårt att lära sig läsa bör synen alltid kontrolleras, säger Möller.

SMÅ SAKER GÖR SKILLNAD. En stor del av kursen handlar om konkreta lösningar.

– Deltagarna lär sig hur en god synpedagogik fungerar i klassrummet, säger Enbacka.

När handledande lärare besöker skolor ser de ofta brister i miljön: trappor utan markeringar, öppna skåpdörrar och möbler eller material som flyttas. Små förändringar kan ställa till det.

– Ritpappret låg längst till vänster i hyllan senast. Var är det nu? frågar Möller.

Kursen ger verktyg för att anpassa miljön, till exempel genom belysning, färgkontraster och hur material placeras. En lugn och tydlig miljö är viktig.

– Att byta plats är populärt i skolor, men det är inte alltid bra för en elev med synnedättning, säger Möller.

Text ur en bok visas förstörd på en skärm med hjälp av en läskamera, ett hjälpmedel som underlättar läsningen.

– Anpassningar som görs för elever med synnedättning gagnar ofta alla elever, tillägger Enbacka.

ATT FÖRSTÅ SYNNEDET I PRAKTIKEN. Under kursen får deltagarna också bekanta sig med hjälpmedel.

– De får lära sig hur man använder vit käpp och vilka hjälpmedel som finns för läsning, säger Möller.

Kursdeltagarna får prova simuleringsglasögon för att förstå hur olika synnedättningar upplevs.

– Många tar i och skuffar när de led-sagar, men det är inte så roligt för den som ser dåligt. Man ska erbjuda sin arm, säger Möller.

ETT KOMPLEMENT TILL STUDIERNAS Kursen omfattar fyra träffar, varav en är en närstudiedag. Närstudiedagen ordnas både i Helsingfors och Vasa, beroende på studieort.

Kursen ger 3 studiepoäng från SFV:s sommaruniversitet. Man kan ansöka om att få studiepoängen till godo vid det egna universitetet. En del utbildningsanordnare, som Åbo Akademi, har uttryckt önskemål om en större helhet på fem studiepoäng. Det finns därför tankar om att kombinera kursen med utbildning kring hörselnedsättning.

I dag tas synnedättning i mycket liten utsträckning upp i lärarutbildningen. När behovet uppstår vänder sig skolor ofta till Valteri Skilla för handledning.

– Våra stödtjänster är begränsade till några dagar, så vi hoppas att skolor och kommuner får bättre kunskap, säger Möller.

En utredning beställd av SFV 2024 om skolstigen för personer med synnedättning i Svenskfinland visade att skolorna saknar kunskap.

– Vi såg att det fanns ett tydligt behov av att ge kommande lärare en bättre beredskap redan innan de möter elever med synnedättning, säger Möller.

I Finland finns det ändå goda förutsättningar för elever med specialbehov, eftersom skolorna arbetar aktivt med inklusion och anpassningar.

Om ett barn har svårt att lära sig läsa bör synen alltid kontrolleras.

Misa Möller

SVÅRT ORKA EN HEL DAG. Uppgifter i skolan kan anpassas så att de lämpar sig bättre för elever med synnedättning. Elever kan till exempel behöva mer tid för att utföra uppgifter.

– Synsvårigheter kan göra att man inte orkar en hel skoldag. Eleven kan också vara trött efter skoldagen, säger Möller.

Läshastigheten är ofta lägre och det kan vara svårt att få överblick.

– Man måste förstora material, och då blir det svårare att se helheten, säger Enbacka.

– Presentationer som Powerpoint kan också vara svåra, säger Möller.

Synen påverkar också det sociala spelet.

– Hur hittar man sina kompisar på rasten? Där är vuxenstödet viktigt, men också kamratstödet, säger Möller.

Målet är att kursen ska bli återkommande och nå fler skolor.

Möller och Enbacka hoppas att skolor i framtiden bättre ska beakta elever med synnedättning och andra funktionsnedsättningar genom att bygga upp en mer tillgänglig skolmiljö och arbeta mer systematiskt med anpassad undervisning.

– Det är viktigt att eleverna lär sig fungera självständigt. Läraren behöver veta hur hen hjälper en elev att hjälpa sig själv, säger Enbacka. ■

Svenska blindskolföreningens fond inom SFV

• Grundades våren 2023 då SFV mottog en donation av Svenska blindskolföreningen som lade ner sin verksamhet.

• Fondens syfte är att understödja svenskspråkig undervisning och bildningsverksamhet i Finland, i första hand för svenskspråkiga personer med synnedättning.

• På uppdrag av SFV gjorde tanke-smedjan Magma en omfattande analys av utbildnings- och bildningsläget för personer med synnedättning för att klargöra behoven.

• Magmas omvärldsanalys visade bland annat på behov av utbildning för pedagogisk personal. Kursen i synpedagogik är ett resultat av utredningen.

Kursen Ser du mig? Synpedagogik i småbarnspedagogik och skola ordnas 27.8–8.10 digitalt. Fysisk kursdag i Helsingfors 5.9 eller i Vasa 12.9. Mer info: sfv.fi/kurser

Barn med synnedättning i skolan

• Synnedättning kan påverka lärande, koncentration och ork i skoldagen.

• Mycket av undervisningen är visuellt krävande.

• Elever kan ha svårt att läsa, få överblick och växla fokus mellan olika avstånd.

• Synen påverkar också socialt samspel, till exempel att känna igen ansikten och tolka uttryck.

• Tecken kan vara att eleven sitter nära texten, gnider ögonen, blir trött vid läsning eller undviker uppgifter.

• Yngre barn är ofta omedvetna om sina synsvårigheter.

• Små anpassningar i miljön kan göra stor skillnad, till exempel belysning, kontraster och tydlig struktur.

• Hjälpmedel och anpassade uppgifter kan underlätta både lärande och delaktighet i skolan.

Inte en dag utan toner i ZACHARIASSKOLAN

Årets BRAVO!-skola är Zachariasskolan i Nykarleby. Skolan får pris för lärarnas engagemang och sättet att föra konsten och kulturen vidare till eleverna. Rent konkret syns det i allt från ett nyinrett musikrum till sångstunder för hela skolan.

Text & Foto Sonja Finholm

Lärarna i Zachariasskolan har precis fått veta att deras skola utsetts till Årets BRAVO!-skola 2026. – Ett jättefint erkännande för vårt arbete, säger de.

BRAVO!-koordinatör **Marina Lindholm** kallar Zachariasskolans rektor **Mikael Fröjdö** för ”världens bästa reklam för konstämnen”. Tack vare hans engagemang och lärarnas dagliga arbete spelar konsten och framför allt musiken en viktig roll i skolvardagen.

Det var rektorn som tog initiativet till att gå med i SFV:s skolnätverk BRAVO!, men i dag fungerar både han och lärarna **Heidi Andersson** och **Anna-Leena Eklund** som kontaktpersoner till nätverket. Och entusiasmen sprider sig i kollegiet. En av orsakerna till utmärkelsen är just engagemanget.

– Det som BRAVO! gett mig är framför allt inspiration. Med jämna mellanrum behöver jag nya idéer och då är materialbanken en guldgruva, säger Andersson.

Lärarnas entusiasm smittar av sig på eleverna. Förra veckan när Heidi Andersson spelade ukulele med sina treor insåg hon att alla höll takten och att ackorden lät rätt.

FORTBILDNINGARNA HAR VARIT ÖGONÖPPNANDE. Vi träffas i skolans nyinredda musikal. Längst bak hänger 15 nyinköpta ukuleler på rad och här finns allt från kantele till elgitarrer och småinstrument. Allt behöver inte vara så avancerat. Heidi Andersson plockar fram en hög med diskade yoghurtförpackningar och några sushipinnar – ett perfekt trumset.

– För mig har fortbildningarna varit ögonöppnande. Det finns så många olika sätt man kan använda instrumenten i musikundervisningen, och så många sätt man kan engagera hela klassen, säger hon.

” Det som BRAVO! gett mig är framför allt inspiration. Med jämna mellanrum behöver jag nya idéer och då är materialbanken en guldgruva.
Heidi Andersson

Under våren deltog hon med sina kollegor i den regionala BRAVO!-verkstaden i Larsmo. Denna termin har skolan också haft ett uppskattat hel dagsbesök av Marina Lindholm. En elev utbrast spontant att rytMLEKTIONEN med Lindholm var den bästa lektionen han någonsin varit med om.

Mikael Fröjdö påminner om att skolan har ett bildningsansvar också när det gäller kulturen, något som tyvärr inte syns i timresursen.

– I Sverige har det varit mycket prat om deras nya kulturkanon, kanske vi borde ha något motsvarande? Ännu i läroplanen från år 1986 fanns det förteckningar på vilka sånger man ska sjunga, vad man ska skapa i bildkonst och vilka

sånger man ska läsa. Ibland undrar jag om vi kastat ut barnet med badvattnet.

Som exempel nämner han eleverna som inte kände till sagan om *Hans och Greta*, och hur avsaknaden av det gemensamma syns till exempel i samarbeten med andra skolor – i dag är det ingen självklarhet att man hittar gemensamma sånger.

BÅDE NYA OCH GAMLA SÅNGER. Dagens musikundervisning är mycket mer än bara en lärare bakom orgeln. Det handlar om att uppfylla läroplanen och föra den finlandssvenska sång- och musikskatten vidare, samtidigt som man behöver vara lyhörd för trender och ny musik. Den ultimata undervisningen lyckas enligt Mikael Fröjdö kombinera allt detta. ➔

Satsningen på konst- och kulturämnen syns tydligt i skolan. Från och med detta läsår har även förskolan till årskurs sex ett eget musikrum.

” Jag ser dagligen bevis på att ju fler som brinner för konsten och kulturen, desto starkare är närvaron i klassrummen.

Mikael Fröjdö

– Med hjälp av BRAVO! har vi byggt upp en verksamhetskultur där musiken och bildkonsten har en naturlig och viktig plats. Jag ser dagligen bevis på att ju fler som brinner för konsten och kulturen, desto starkare är närvaron i klassrummen. Som skollärdare vill jag gärna framhålla att utvecklingen står och faller med lärarens engagemang och kunskap. Inget finns i väggarna, läraren skapar undervisningen varje dag. Rektorns roll är att diskutera och bejaka positiva utvecklingsförslag.

Själv bidrar han genom att en eller ett par gånger i månaden ordna gemensamma sångstunder för hela skolan, där han passar på att smyga in gamla finlandssvenska visor bland de nyare sångerna.

– Det största jobbet gör Anna-Leena och Heidi och deras kollegor i klassrummen. Ibland brukar jag öppna dörren till musiksalen och kika in, bara för att det är så roligt att se hur de jobbar.

REKTORNS ENGAGEMANG ÄR AVGÖRANDE. Det finns många orsaker till att Zachariasskolan får utmärkelsen

Årets BRAVO!-skola, men den viktigaste är att lärarna engagerat sig i de fortbildningar och träffar som BRAVO! ordnat. De har inte bara deltagit, utan även flitigt använt sig av materialet och sett till att sprida kunskapen till hela kollegiet.

– Som rektor har man förmånen att nappa på det som man brinner lite extra för, och även öppna plånboken. Vilka projekt man deltar i eller vart man skickar lärare på fortbildning handlar om prioriteringar, säger Mikael Fröjdö.

Vad ska ni då göra med prispengarna? Vinnarskolan belönas med ett pris på 1000 euro för att främja konstämnen. Heidi Andersson och Anna-Leena Eklund tittar på rektorn, men han är snabb att påpeka att det här är lärarnas beslut. Och eftersom musiksalen redan är hyfsat välutrustad kommer de in på bildkonsten.

– Hittills har vi satsat mycket på musiken, så nu tänker jag att det är bildkonstens tur. Mera material, kanske några stafflier och extra bra penslar – sådant som vi till vardags kanske inte unnar oss, säger Eklund. ■

Zachariasskolan i Nykarleby

- En sammanhållen grundskola med förskola till årskurs 9.
- Har detta läsår cirka 300 elever och 30 lärare i förskolan–årskurs 6, och 300 elever och 45 lärare i årskurserna 7–9.
- Leds av rektor Mikael Fröjdö.
- Skolan är indelad i olika avdelningar och lärarna arbetar i team.

Källa: Zachariasskolan

BRAVO!

Vad: SFV:s skolnätverk som arbetar för att skapa en skola där konstämnen är en naturlig del av vardagen, över ämnesgränser och under hela läsåret.

För vem: Årskurserna 1–6 i de finlandssvenska skolorna. Cirka 70 skolor är med i nätverket.

Målsättning: En skola där barn och unga lär sig i konsten, av konsten och med konsten.

Hur: Gemensam läsårskickoff, verkstäder, onlineföreläsningar och skolbesök, plus en materialbank med idéer och färdiga lektionsplaner.

Pristagare av Årets BRAVO!-skola:

- 2026 Zachariasskolan, Nykarleby
- 2025 Björkö skola, Korsholm
- 2024 Ytteresse skola, Pedersöre

Källa: BRAVO!

Folkmusik genom hela livet

Mina tidigaste minnen av musik är att jag dansar till rytmisk musik framför radion. Jag minns känslan i den eggande rytmen och mina lätta, snabba fötter. Pappa sjöng ofta när vi åkte bil, mest psalmer och allmänna sånger. Han spelade också på fiolen, som hängde på väggen därhemma.

Också i skolan var sången viktig, vi var många i min klass som tyckte om att sjunga och på skolans morgonsamlingar fick min klass ibland sjunga för resten av skolan.

I skolan ledde vår lärare Jonas Borgmästars en juniorspelmannsgrupp, där man fick börja i tredje klass. Jag var 3-4 år yngre än min syster och våra lekkamrater, som redan hade börjat spela. Jag var ivrig när jag äntligen hade åldern inne. Som mest var vi 40 barn.

Varje sommar åkte vi på spelmansstämmor som samlade upp till 500 spelmän. Vår lärare inspirerade oss till att lära oss den lokala folkmusiken från Esse och att spela med hängivelse. Esse spelmanslag, där de vuxna spelade, skapade också en viktig modell för oss. Vi reste till spelmansstämmor och uppträdde året om på fester och tillställningar. I tonåren blev jag själv ledare för gruppen som nu kallade sig för Esselåtar och bestod av ett tiotal spelande ungdomar. Gruppen fortsatte att fokusera på den traditionella folkmusiken. Vi spelade med stor inlevelse och vann FM för spelmanslag år 1987.

Att börja studera folkmusik och bli musiker var inte självklart för mig. I min omgivning fanns inga modeller för professionellt musikerskap, även om sång och musik var högt värderade fritidsaktiviteter. Mitt val styrdes mer av intuition, känsla och frihetslängtan än av förnuft. Musiken var en väg till hängivelse, känsla, flöde och uttryck.

I mitt barndomshem spelade radion musik, allt från symfonier, jazz och underhållningsmusik till visor och pop. På den tiden fanns – tur nog – inga begränsande spel-listor. I stället bjöds på en mångsidig allmänbildande dos av varierande musikstilar.

Mina musikstudier inleddes med ett år vid Malungs folkhögskola i Sverige. I Malung stortrivdes jag och efter tre veckor stod det klart för mig att jag vill fortsätta studera musik. Jag njöt oerhört mycket av att märka framstegen i mitt spelande. Att vara i musiken kändes som att ”komma hem”, hem till det egna och till mig själv. Jag hörde om den rätt nybildade folkmusikavdelningen vid Sibelius-Akademien och började jobba för att söka in. Vid evenemang hörde jag unga skickliga folkmusikstudenter spela med många instrument i spännande arrangemang, en musik som jag upplevde vara min egen. Jag kom in på linjen och följande höst fick jag inleda min livslånga djupdykning i folkmusikens värld.

Studierna gav mig en breddad syn på folkmusiken. Min tradition fick ta ett kliv från återskapande till nyskapande och experimentell. Jag tog modell av forna tiders spelmän, som skapade musik i stunden. Från att tidigare ha fokuserat på 1700–1900-talets spelmansmusik, sträckte sig nu min folkmusik över hela mänskliga historiens gång. Detta gav mig ett mycket djupare förhållande till folkmusiken.

Sedan studierna har jag jobbat som frilansare med en mängd olika projekt; pedagogiska, musikaliska och tvärkonstnärliga. Både solo och med många inspirerande kolleger har jag fortsatt att utforska folkmusiken som ett forum för uttryck, växelverkan och skapande. Fortsättningsvis är det intuitionen, hängivelsen och känslan som styr och leder vidare till följande.

Folkmusiken lever i sin tid. Jag började spela fiol under en tid där spelmansrörelsen var ett globalt fenomen och en följd av hippierörelsen. Vid tiden för mina studier lyftes folkmusiken fram som konstform på estraderna. I dag utgör den en viktig plattform för kreativt musicerande och social gemenskap, som samtidigt är en del av den globala världsmusiken. Den moderna folkmusiken kan innehålla allt från enkla visor och svängiga spelmanstoner till avancerade genomkomponerade virtuosa verk.

Marianne Maans

ÄR FOLKMUSIKER. HON ÄR MOTTAGARE AV SFV:S KULTURPRIS 2026.

” Att vara i musiken kändes som att ”komma hem”, hem till det egna och till mig själv.

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

Styrkebaserat ledarskap ger nöjdare personal på daghem

Text Heidi Herrmann

Efter SFV:s kurs i positivt ledarskap började daghemscheferna Bodil Monthén-Kettunen och Tiina Aho arbeta systematiskt med personalens styrkor. Det har lett till ökat engagemang, mindre detaljstyrning och en flexibel vardag som fungerar bättre både för personalen och barnen.

Efter femton år som chef och en rad ledarskapsutbildningar kände Bodil Monthén-Kettunen, enhetschef på Folkhälsans daghem i Träskända, att hon hade hamnat i en svacka. Hon brottades med känslan av att inte räckta till.

När SFV:s kurs i positivt ledarskap dök upp i hennes flöde stannade hon upp.

– Jag kände direkt att det här behöver jag!

Tiina Aho hade skrivit sin magisteravhandling om resiliens inom småbarnspedagogiken och ville förstå hur personalens välmående kan stärkas i praktiken.

Hon leder sexton anställda och arbetar som enhetschef på Folkhälsans daghem Trollebo i Kervo. Under våren har hon

Bodil Monthén-Kettunen
FOTO: FOLKHÄLSAN

arbetat som enhetschef på Folkhälsans daghem i Lahtis, med tolv anställda. Hon har använt principerna för positivt ledarskap på båda ställena, men det är i Trollebo som principerna har hunnit få tydlig effekt.

– Jag ville inte gå på känsla, utan basera mitt arbete på kunskap, säger Aho.

– Förut gjorde jag så gott jag kunde, men nu fick jag en teori som bas, fortsätter Bodil Monthén-Kettunen.

KURSEN GAV MERA MOD. Trots att bådas utgångspunkter var olika, landade båda i samma insikter under kursen: att leda andra innebär att kunna leda sig själv, att autenticitet är en nyckel i ledarskapet och att gott ledarskap sker genom växelverkan med personalen.

– Jag känner mina styrkor och utvecklingsbehov. Positivt ledarskap innebär att man är genuint intresserad av personalen och vill stödja och stärka den i sitt arbete. Kursen har gett mig mer mod, säger Tiina Aho.

Processen med att lära känna sig själv och sitt eget ledarskap var det som gav henne mest under kursen.

– En välmående ledare behövs för att kunna leda ett välmående team.

– När man själv tar hand om sig själv fungerar man som modell för sina medarbetare. Vi arbetar styrkebaserat och ser styrkor både hos personalen och barnen. Vi lyfter det positiva i vardagen, säger Tiina Aho.

Hon konstaterar att dagarna aldrig ser likadana ut och att verksamheten ofta behöver justeras.

– Hur kan vi vara flexibla, hjälpa varandra över gruppgränser och tackla situationer tillsammans? Självledarskap är viktigt för att få arbetet att fungera.

Responsen från personalen har varit positiv. Aho har fått höra att hon är en öppen lyssnare som för saker vidare.

– Jag brinner för att stärka resiliensen och ta upp styrkorna ännu mer. Hur kan vi må ännu bättre på arbetsplatsen?

TYDLIGARE RAMAR I VARDAGEN. En konkret förändring som skett är hur Bodil Monthén-Kettunen strukturerar sin arbetsdag. Tidigare var hon ständigt tillgänglig, vilket gjorde att hon sällan var fullt närvarande.

Nu har hon fasta tider då personalen kan komma till henne.

– Jag kan ge hundra procent när någon behöver mig, i stället för att vara halvt närvarande hela tiden.

På båda daghemmen har möteskulturen gjorts om. Varje möte börjar med en kort check-in där alla får säga hur de mår, ofta med hjälp av en bild.

– Om jag glömmer den påminner personalen mig, säger Tiina Aho.

– Information kan ges på annat sätt. På möten möts vi. Alla får komma till tals och bli sedda och bekräftade. Då blir alla mer aktiva, instämmer Monthén-Kettunen.

Det som först möttes med skepsis har blivit en viktig rutin. Alla hörs direkt i

Tiina Aho
FOTO: HEIDI HERRMANN

början av mötet och diskussionerna går snabbare på djupet.

STYRKOR I STÄLLET FÖR BRISTER

I utvecklingssamtalen med Bodil Monthén-Kettunen står personalens styrkor i centrum. När människor får använda det som de är bra på ökar både arbetsvälbefinnandet och engagemanget.

– Vi pratar om karaktärsstyrkor, eller signaturstyrkor, som är en naturlig del av personen. Sedan tar vi också upp tillväxtstyrkor, sådant som man skulle behöva aktivera mer i sitt arbete.

Genom att sätta ord på styrkorna får arbetsgruppen en större förståelse för varandra och ett gemensamt språk för att ge respons. Men det handlar inte enbart om att lyfta det som fungerar, utan också om att se när en styrka tippas över och blir ett hinder.

– En kollega som går för långt i sin känsla för rättvisa kan börja se orättvissor överallt, medan någon som driver sin vänlighet för långt riskerar att bli utbränd, eftersom det blir svårt att säga nej, berättar Monthén-Kettunen.

Balansen är alltså en nyckel.

– För mycket eller för lite av en styrka är inte bra, konstaterar Monthén-Kettunen.

MINDRE KONTROLL – MER ANSVAR

En av de största förändringarna för Bodil Monthén-Kettunen var att sluta detaljstyra och släppa på kontrollen.

Tidigare kände hon att hon behövde hålla i trådarna och vara involverad i det mesta, men nu planerar och genomför personalen aktiviteter i mindre arbetsgrupper.

– Det har frigjort massor med energi. Idéerna kommer från personalen och de driver dem vidare. Jag känner de anställda och deras styrkor och har en stark tilltro till dem.

Förändringarna syns i vardagen. På daghemmet i Träskända har personalomsättningen minskat och behörighetsgraden är högre.

– Det är ett konkret mått. Personalen trivs och vill stanna. Då tänker jag att vi är på rätt väg, säger Monthén-Kettunen.

Förändringen kommer från ledaren. Det var en tuff men givande utbildning, fortsätter hon.

– Jag fick ta spegeln i handen och titta djupt i den. Vem är Bodil? Hur förhåller jag mig till känslor på en arbetsplats? Jag måste kunna förhålla mig till dem om jag ska kunna leda andra. Hurdan är jag i min växelverkan? Jag har fått gå djupt in i mig själv. Ledarskap kräver en ständig självreflektion.

På Tiina Ahos daghem märks förändringen i stämningen.

– När personalen mår bra syns det direkt i barngruppen.

Efter utbildningen fortsätter de två ledarna att träffas varannan vecka via Teams för att diskutera hur de tillämpar principerna för positivt ledarskap. Det är viktigt att inte bli ensam med det man funderar över, menar de.

– Det kollegiala stödet är viktigt. Vi kan ta upp konkreta situationer och få råd direkt, säger Bodil Monthén-Kettunen. Det är väldigt skönt när den andra förstår. Vi gläds och lyssnar på varandra. Vi är varandras tipsbank!

Processen att leda positivt fortsätter. Tiina Aho säger att kollegans stöd gör att det är lättare att hållas på rätt väg.

– Man kan inte gå tillbaka nu, när man märker alla positiva ändringar. ■

Lärarsamarbete över språkgränsen

– ny modell ska ge mer ork i klassrummen

Text & Foto Sebastian Dahlström

Om lärarna mår bra, mår eleverna bra. Det är utgångspunkten för det nya projektet *Välmående och lärande hand i hand*. Genom ett unikt samarbete mellan svenskspråkiga Cygnaeus skola och finskspråkiga Vähä-Heikkilän koulu i Åbo skapas nu en framtidsmodell där personalens välmående är nyckeln till elevernas framgång.

En förväntansfull stämning råder när lärarkollegierna vid de båda Åboskolorna samlas för kickoff. I kön till kaffebordet surrar diskussionerna på både svenska och finska. Att i första hand satsa på lärarnas välmående för att nå eleverna ses som ett välkommet nytänk.

– Många lärare känner sig trötta och otillräckliga. Vi vill hitta nya metoder för att stödja personalen och utveckla ledarskapet. Det vi skapar är en verksamhetsmodell som i slutändan ska stödja elevernas lärande, säger Nicke Wulff, rektor för Cygnaeus skola.

Det treåriga projektet strävar efter att forma ett holistiskt program för välbefinnande i grundskolans lägre klasser. Nyckelorden är positiv pedagogik, tillit och förmåga till förnyelse.

”FINLANDS VIKTIGASTE YRKE” Plötsligt tystnar sorlet. Klasslärarna Verna Aminoff och Lena Lehvonen intar scenen iklädda cylinderhatt, blommor och fjädrar.

– Vad coolt, vi har fortbildning om välmående. Jag ska säkert bli bättre på att andas effektivare! Djupandning i trettio sekunder mellan varje konflikt!

Som konferencierer inleder de kickoffen med en sketch där de funderar på

”

Läraryrket är Finlands viktigaste yrke. Det jobb ni gör är otroligt betydelsefullt.

Tuomas ”Tunna” Milonoff

om välmående på arbetet handlar om att optimera sig som individ eller om det i stället borde vara en fråga som berör arbetskultur och fungerande samarbete.

Publiken skrattar igenkännande åt bilden av lärare som tar på sig lite för många uppgifter, som symboliseras av de alldeles för många fjäderboorna som hänger kring konferencierernas halsar.

Allvaret bakom humorn understryks av valet av inspirationsföreläsare. Tv-personligheten och författaren Tuomas

”Tunna” Milonoff berättar om sin resa tillbaka från en allvarlig burnout och betonar vikten av resiliens och att sätta gränser. Att han har stor respekt för läraryrket står klart.

– Visst lever vi i en underlig tid. Tänk, en utslagen ung person kostar vårt samhälle en miljon euro, och ändå fortsätter vi att göra nedskärningar. Läraryrket är Finlands viktigaste yrke. Det jobb ni gör är otroligt betydelsefullt, konstaterar Milonoff till rungande applåder.

BROAR ÖVER SPRÅKGRÄNSEN

Projektet *Välmående och lärande hand i hand* stöds av Åbo stad och finansieras av Svenska folkskolans vänner. Exakt hur modellen kommer att se ut är ännu inte hugget i sten. Poängen är att testa sig fram och utvärdera längs vägen.

En central del är samarbetet över språkgränserna. Liliane Kjellman, direktör för svenskspråkig fostran och undervisning i Åbo, understryker att kunskapen inte ska dikteras uppifrån. Den ska få växa fram organiskt genom att skolorna delar sina respektive verksamhetskulturer.

– Det är viktigt att det här genomförs likvärdigt på svenska och finska. Det är ni lärare som har den bästa kunskapen om hur den här resan ska göras, säger Kjellman till den samlade lärarkåren.

Lena Lehvonen och Verna Aminoffs träffsäkra sketcher om överarbetade lärare skapade god stämning vid kickoffen.

Även rektorerna ser fram emot det tvåspråkiga utbytet som ett sätt att bryta mönster.

– Det är lätt hänt att vi bygger upp barriärer med språk, så det ska bli spännande att lära av varandra och även visa andra skolor hur man kan samarbeta, säger Nicke Wulff.

Jutta Maunula-Aaltonen, rektor för Vähä-Heikkilän koulu, betonar att arbetet nu fortsätter konkret i ledningsgrupperna och genom fortbildning för hela personalen.

– I början av nästa läsår kommer vi att ordna den första fortbildningsdagen för personalen och konkret börja jobba med det här. Samarbetet mellan skolorna är ett bra sätt att ta sig ur den egna bubblan.

”

Projektet ”Välmående och lärande hand i hand” ska bli en del av nätverkets fortbildningsmaterial och på så sätt bidra till att utveckla den finländska skolan.

Tarja Tuomainen

EN VISION FÖR FRAMTIDEN. Flera talare under kickoffen återkommer till visionen för grundskolan 2045, framtagen vid Undervisnings- och kulturministeriet. Där beskrivs skolan som en framtidsinstitution som bygger på tre helheter: ett meningsfullt liv, liv tillsammans och liv på planeten.

– Det är lärarna och ledningen som ska förverkliga den visionen, och för att klara det krävs att de mår bra, poängterar Tarja Tuomainen som är utvecklingschef för Oppiva-nätverket.

Nätverket samlar utbildningsproffs i 44 kommuner och förhoppningen är att erfarenheterna från Åbo ska kunna spridas nationellt när projektet är färdigt.

Som finansierar har Svenska folkskolans vänner höga förväntningar på att satsningen ska ge ringar på vattnet. ➔

”
 Vikten av att välmående
 i skolan börjar hos personal
 och ledning: Möt, fråga,
 lyssna, diskutera, beröm,
 heja på och säg tack.

Jutta Maunula-Aaltonen

Glada rektorer. Nicke Wulff och Jutta Maunula-Aaltonen ser fram emot det språköverskridande samarbetet där ledning och personal vid de båda Åboskolorna får lära av varandra.

– All utveckling innebär hårt arbete och kräver det som på finska kallas för sisu. Vi hoppas att den kunskap som tas fram här ska få vingar, säger **Katarina Rejman**, sakkunnig inom utbildning och kultur vid SFV.

Niklas Wahlström, sektorsansvarig för utbildning vid SFV, instämmer.

– Kunnande behöver inte alltid komma uppifrån. Det kan födas horisontellt genom en kultur där man delar erfarenheter. Det är extra givande att det här utbytet sker över språkgränserna.

FRÅN PROJEKT TILL VARDAGSKULTUR

När kaffekopparna är urdruckna och applåderna tystnat fortsätter det praktiska arbetet för projektkoordinatorerna Verna Aminoff och Lena Lehvonen. De ska kombinera sitt ordinarie lärarjobb med att sparra kollegiet, planera studiebesök och fortbildningsdagar.

– Under vårterminen planerar vi hur vi går vidare tillsammans under nästa läsår, säger Verna Aminoff vid Vähä-Heikkilän koulu.

Arbetet sker på flera nivåer: individuellt, i lärarlag och kollegialt. Lena Lehvonen vid Cygnaeus skola betonar vikten av att ge sig själv tid att reflektera över nu-

”

Som finansörer är vi inte här
 för att styra – utan för att
 stödja. Initiativet ligger hos er.

Niklas Wahlström

läget och våga tänka utanför de invanda ramarna.

Om tre år, när projektet formellt avslutas, hoppas de att välmåendet inte längre betraktas som ett ”projekt” utan som en helt integrerad del av skolornas DNA.

– Målet är att vi inte längre ska behöva fokusera på välmående, utan att det kommer naturligt och reflekteras på barnen, säger Verna Aminoff.

– Det handlar om modellinläring. Tidigare har man ofta utgått från ele-

verna i välmåendeprojekt, vilket ibland har pressat lärarna med ännu fler arbetsuppgifter. Nu börjar vi i rätt ända. Om lärarna mår bra, så mår eleverna bra, konstaterar Lena Lehvonen. ■

Med hjälp av
Vännerna

Välmående och lärande hand i hand

SFV:s mål: Högre välbefinnande inom utbildningen

Beviljat ändamål: Vi utformar ett holistiskt välbefinnandeprogram för användning i grundskolans klasser 1–6. Samarbete mellan Cygnaeus skola och Vähä-Heikkilän koulu.

Bidragmottagare: Åbo stad

Beviljat belopp: 32 000 euro

Tidsperiod: 1.1–31.7.2026

Förväntat resultat: Projektet planeras fortsätta till 31.7.2029. I det första skedet ska personalen engageras i arbetet och skolledningen få kunskap om nivån på välbefinnandet i den egna skolan.

BOKTIPS FÖR LATA SOMMARDAGAR

ULRIKA HANSSON
 De oförlåtna

För den som förlorat allt finns bara hämnden kvar. *De oförlåtna* är en episk western i nordisk tappning, med en en hjältinna vi sent ska glömma.

De oförlåtna är något jag aldrig tidigare läst – ett episkt giftermål mellan Jag for ner till bror och tv-serien *The last of us*. Författaren hittar precis rätt i sin något skitiga skildring av tiden och miljön. [...] En makalös läsoplevelse. Helhetsbetyg: 5/5

Emil Frej Svensson, BTJ

MICHAELA VON KÜGELGEN
 Hem till Halsterö

Andra delen i den internationella succén Halsterö-serien.

Helheten bärs av det lättillgängliga språket, de sympatiska karaktärerna och en genomgående engagerande berättelse. Sara Molin-Renström, BTJ

TOMAS MIKAEL BÄCK
 Stämt

Att slå följe med Tomas Mikael Bäck är alltid en upptäcktsfärd, inte minst i språket som är lekfullt och skört, eftertänksamt och underfundigt, på en och samma gång. Marit Lindqvist-Hägerfelth, Svenska YLE

ANTON MONTI
 Ultras

Maffiaexperten Anton Monti gräver djupt i den italienska fotbollen och visar hur ultras uppstod, hur maffian infiltrerade supporterkulturen, och vad som nu står på spel.

MALIN KLINGENBERG
 Vågornas barn

Den episka avslutningen på fantasytrilogin *Berättelser från Gibat*.

Malin Klingenberg når Astrid Lindgren-nivåer. Maria Lassén-Seger, Hufvudstadsbladet

ELLEN STRÖMBERG
 Hösten från helvetet

Den här berättelsen har allt: innehållet, känslan, närvaron, tempot. Språket är humoristiskt och rappt, och de engelska uttrycken glider med så lätt och ledigt. Det känns äkta, så där pratar barn och ungdomar idag. Yvonne Granqvist, ÖT

THOMAS LUNDIN & CATHARINA NYGÅRD
 Lätt som en plätt, sa Ossi Martinsson

En varm och humoristisk bilderbok om tid, musik, plättar – och kärleken mellan generationer.

SFV-medlemmar får 45 procent rabatt på alla böcker på litteratur.sets.fi. Använd kampanjkoden **Aktie123**.

Allt fler söker sig till studiecirklar

– längtan efter djupare samtal växer

Många längtar efter att mötas och föra djupa samtal. En bokcirkel är ett ypperligt forum för det. FOTO: BERTILLS & JUNG

Text Sanna Mandelin

Allt fler söker sig till studiecirklar och kurser – det märks en tydlig längtan efter fördjupning och gemenskap. I fjol ordnade SFV egna eller samarbetskurser i så gott som hela Svenskfinland.

Vi ser en längtan efter att prioritera djupare samtal. Folk väljer att träffas i grupp för att läsa och samtala, säger

Anna-Karin Öhman, sektorsansvarig för den fria bildningen på SFV.

Trenden märks tydligt till exempel på Helsingfors bokmässan, där många kommer fram till SFV:s monter och talar om hur de drömmer om att delta i en bokcirkel.

– Många bokcirklar är med i vårt koncept Läs med vännerna och läser ny finlandssvensk litteratur. Men vi betonar att man kan läsa annat även om man är med i Läs med vännerna, det behöver inte vara bara finlandssvenska böcker.

I Läs med vännerna-konceptet ingår frågor kring de nyaste böckerna på svenska i Finland, och ett litet bidrag för omkostnader.

Bokcirkelarna är flest, 44 stycken av de 83 studiecirklar som fick stöd av SFV i fjol, men det finns många andra intressen representerade som hantverk, stickning, akvarellmålning, språk och hembygdsstudier.

– Studiecirklar är en urgammal metod som aldrig föråldras, konstaterar Öhman.

Det nya konceptet med klimakterie-cirklar har fått en lovande start. Där kombineras Folkhälsans kunskap om klimakteriet med SFV:s pedagogiska kunskap.

Hur många är det inte som sätter ner timmar av sin tid på lokalt talkoarbete för att se till att det finns innehåll för den egna staden eller byn.

Anna-Karin Öhman

– En del undrar varför SFV sysslar med klimakteriefrågor, och svaret är: vi utnyttjar den pedagogiska metod vi har, medan Folkhälsan står för innehållet.

NÄSTAN HELA SVENSKFINLAND REPRESENTERAT. Bredden på de kurser som SFV är med och ordnar är hisnande. I fjol ordnades kurser i alla svensk- eller tvåspråkiga kommuner utom tre: Lappträsk, Pyttis och Kaskö.

Det totala antalet kurser som SFV stödde, så kallade samarbetskurser, var 842, aningen färre än fjolårets 922 kurser. Det handlar om kurser där är arrangören en registrerad förening som via SFV:s studiecentral får statsbidrag. Det kan till exempel vara scouterna, 4H eller en hembygdsförening.

Det totala antalet deltagare i kurserna var nästan 14 700.

Statens nedskärningar, som drabbat den fria bildningen, har lett till färre samarbetskurser.

Anna-Karin Öhman glädjer sig åt att det finns en fortsatt efterfrågan på fri bildning i samhället.

– Antalet kurser är stabilt trots konkurrens av skärmar och stort utbud av andra aktiviteter. Kurserna är viktiga mötesplatser där man träffar andra människor än dem man träffar genom jobbet eller studierna.

Regionalt sett ordnas flest kurser i Österbotten (398 stycken), tätt följt av Nyland med 360. Åboland ligger trea med 84 kurser.

Ser man på kommunerna så är det i Helsingfors det ordnas flest kurser (149 stycken). Korsholm ligger två med 113, sedan följer Nykarleby, Vasa och Pargas.

Öhman påpekar att en stor del av kurserna ordnas helt eller delvis av frivilliga.

– Hur många är det inte som sätter ner timmar av sin tid på lokalt talkoarbete

Folkhälsans simlärarkurser är ett exempel på ledarskapsutbildning som gagnar samhället. FOTO: KARIN LINDROOS

för att se till att det finns innehåll för den egna staden eller byn.

KURSERNA GAGNAR SAMHÄLLET Bredden syns också på annat sätt. Åldersspridningen är mellan 7 och över 90 år.

– Vi har faktiskt femtio personer på över 90 år som deltar i kurserna. Det säger mycket om hur viktig verksamheten är. Den ger människor en orsak att komma sig ut. Fantastiskt att de ännu vill gå på kurser!

Öhman berättar att också andra än svenskspråkiga deltar i verksamheten. Bredden i modersmål är vid: från finska till arabiska, engelska, ryska, estniska, ukrainska och somaliska.

En del av kurserna har som mål att integrera nyfinländare i samhället.

Hon pekar också på en annan nytta som kurserna ger samhället. Över 30 kurser med nästan 600 deltagare handlade om

ledarskap i olika former: simlärare, lekledare, scoutledare.

– Det är ganska imponerande. De här kurserna leder ofta deltagarna vidare. Kanske de själva startar en grupp eller jobbar som frivilliga. De kan också få sommarjobb till exempel som simlärare på Folkhälsans simkurser. Det gynnar samhället i förlängningen. ■

Studiecirklar är en urgammal metod som aldrig föråldras.

Anna-Karin Öhman

Kurs- och studiecirkelåret 2025

- Antal samarbetskurser, det vill säga kurser som SFV stödjer, men som ordnas av en annan organisation: 842
- Antal samarbetskurser regionvis: Österbotten: 398 Åboland: 84 Nyland: 360
- Totalt antal deltagare i samarbetskurserna: 14 667
- Antal egna kurser (Studiecentralen, SFV:s sommaruniversitet): 27
- Antal deltagare i egna kurser: 1077
- Antal studiecirklar: 83 cirklar
- 44 av dem är bokcirklar
- Totalt antal deltagare i studiecirkelarna: 775

SIXTEN KORKMAN, MARIANNE MAANS och JUHA ITKONEN fick SFV:s stora pris

Den 28 april uppmärksammade SFV insatser för utbildningen, kulturen och fria bildningen på svenska i Finland. Vi delade ut utmärkelserna under vår- och utdelningsfesten i Gamla studenthuset i Helsingfors. Läs intervjuer med de tre stora på www.sfv.fi/2026/.

Text Sanna Mandelin, Christine Skogman ~ Foto Rasmus Tåg

NATIONALEKONOMEN MED HUMANISTISK KOMPASS. Sixten Korkman fick Folkbildningspriset på 15 000 euro. Nationalekonomen Korkman har gjort en lång karriär bland annat inom statsförvaltningen och EU och är i dag en aktiv röst inom samhällsdebatten. Han är känd både för att beskriva svåra frågor begripligt och för sitt tydliga humanistiska perspektiv.

Är du en folkbildare?

– Det låter pretentiöst och förmätet att säga så. Jag är en person med bakgrund i nationalekonomi, vilket i dag är bra att ha i den offentliga debatten.

Sixten Korkman är brett bildad och försvarar kulturen i den offentliga debatten. För honom är bildning oerhört viktigt både för individen och för samhället.

– Jag ser bildning som att man har ett brett perspektiv och bekantar sig med många saker. Visst kan man ha en specialisering i tillägg till det, men man behöver en bred kunskap om humanistiska vetenskaper och olika konstformer.

Men det räcker inte med att vara beläst, enligt Korkman.

– Man behöver också det som på finska kallas *sydämen sivistys*, hjärtats bildning. Det kräver värderingar och en förmåga till empati. Det finns gott om exempel

från historien på varför det är viktigt. Joseph Goebbels till exempel var lärd men saknade hjärtats bildning.

Vad betyder Folkbildningspriset för dig?

– Det gör mig glad. Det är ett bevis på uppskattning. Tidigare tänkte jag ofta att jag nog inte är värd utmärkelser eller pris – men så tänker jag inte längre. Positiv feedback är alltid glädjande och man ska ta emot den.

”FOLKMUSIK HAR FUNNITS LIKA LÄNGE SOM MÄNNISKAN”.

Folkmusikern Marianne Maans fick SFV:s kulturpris på 15 000 euro. Hon rycktes med av folkmusiken redan som liten flicka i Esse i Pedersöre, och den har följt henne genom livet. Hon är specialiserad på den finlandssvenska folkmusiken.

Marianne Maans arbetar som frilansande proffsmusiker, sångare, musikskapare och pedagog. För Marianne Maans handlar folkmusiken om livet, både nära och i fjärran.

– Som uttryck har folkmusik funnits lika länge som det funnits människor på jorden. Ser man på folkmusikens historia är den tätt knuten till människans liv och traditioner genom alla tider.

Hur mår den finlandssvenska folkmusiken?

– Det finns ett växande intresse för och en positiv inställning till folkmusik. Världsmusiken lockar många och folk söker sig till folkmusik.

Det som glädjer henne är att det finns mycket intresse till exempel bland lärare att lära sig mera om folkmusik, och att det på flera håll jobbas aktivt för att få ut undervisningsmaterial.

Vad betyder Kulturpriset för dig?

– Först och främst är det en otroligt glad överraskning! Något jag absolut inte kunde vänta mig, det kom helt från skyarna. Det känns meningsfullt att någon annan tycker att det jag gör är värdefullt och värt ett pris, det sporrar och inspirerar till att fortsätta.

BROBYGGARPRISET. Journalisten, författaren och kolumnisten Juha Itkonen fann svenskan genom musiken. Det började med Eva Dahlgren och fortsatte med Kent. Intresset för svenskan väcktes genom musiken. Genom en brevväxlingsbok med Kjell Westö fick han språkintresse en nytändning. Nu fick han SFV:s Brobyggarpriis för sin insats för svenskan.

Itkonen växte upp i det finskspråkiga

Sixten Korkman

Marianne Maans

Juha Itkonen

Tavastehus. Men hans svenska är flytande och intervjun görs på svenska.

Ser du dig själv som en brobyggare?

– Jag förstår att jag kan ses som en brobyggare mellan finskan och svenskan.

Allt började med Eva Dahlgrens sång *Ängeln i rummet*.

– Den var orsaken till att jag började gilla det svenska språket. Den kom ut samma år som jag började läsa svenska i skolan.

Senare, när han hade flyttat till Helsingfors för att studera, kom nästa stora musikupplevelse på svenska: bandet Kent.

– Året var 1997 och skivan *Isola* kom ut. Det var en jätteviktig skiva för mig, och språket gjorde mycket.

Hur kan svenskspråkiga bli bättre på att bygga broar till finskspråkiga?

– Här i Helsingfors är de flesta svenskspråkiga tvåspråkiga. De byter språk när finskspråkiga kommer in i gänget för att vara artiga. Men det blir också ett hinder, för hur ska man lära sig prata svenska om man inte har chans att göra det?

Vad betyder Brobyggarpriiset för dig?

– Det var förstas en överraskning att få priset, och jag är glad och stolt. Jag kan förstå att jag ses som en brobyggare mellan finskan och svenskan.

PRISNÄMNDENS MOTIVERINGAR

Sixten Korkman | Med sitt långvariga och klarsynta engagemang i den finländska samhällsdebatten har Sixten Korkman gjort en betydande folkbildande insats. Korkmans saklighet, integritet och pedagogiska skärpa har gjort ekonomiska frågor tillgängliga och begripliga för en bred allmänhet, vilket höjt kunskapsnivån och fördjupat förståelsen för ekonomins samhälleliga betydelse. Samtidigt har han värvat om en respektfull och nyanserad dialog över såväl språk- som åsiktsgränser, och därigenom stärkt det offentliga samtalet i Finland.

Folkbildningspriset på 15 000 euro instiftades 1942 på initiativ av skolrådet John Österholm och bar tidigare benämningen "Priset till folkbildningens trotjänare".

Marianne Maans | Som en av de mest framträdande profilerna inom folkmusiken i Svenskfinland har Marianne Maans verkat för att stärka och synliggöra den inhemska folkmusiken. Hon har nått sin publik på stora scener och i tv-produktioner, på turnéer i skärgårdens yttersta utkanter och genom olika musikaliska och tvärkonstnärliga projekt. Genom ett omfattande arbete med inspelningar och publikationer har Maans bidragit till att utveckla och dokumentera genren. Som pedagog och musiker i vårdmiljöer har hon delat sitt kunnande i olika viktiga sammanhang och höjt folkmusikens status i Finland.

Kulturpriset på 15 000 euro utgår ur Signe och Ane Gyllenbergs fond. Priset instiftades 1965. Det ges "för väl utförd gärning Finlands svenska kultur till fromma".

Juha Itkonen | Som författare, journalist och kolumnist har Juha Itkonen enträget verkat för att stärka och bredda förståelsen för det svenska i Finland. I sin offentliga gärning har han tagit tydlig ställning för språkets betydelse och bidragit till en mer nyanserad och respektfull språkdebatt. Genom att fördjupa sina egna kunskaper i svenska och genom bland annat ett tvåspråkigt musikprojekt med Kjell Westö, Jonna Ekman och åländska musiker, har han aktivt byggt broar mellan språkgrupper. Itkonen har med sitt engagemang ökat förståelsen och toleransen för det svenska i Finland.

Brobyggarpriiset på 10 000 euro instiftades av SFV:s styrelse 2011 och tilldelas en person som ökat förståelsen och toleransen för det svenska i Finland. Priset alternerar med Christoffer Grönholms pris och delas ut jämna år.

Folkbildningsmedaljen

Folkbildningsmedaljen har sedan SFV:s 80-årsjubileum 1962 delats ut till en eldsjäl som spridit kunskap och bildning genom ett ideellt engagemang på svenska. Till medaljen hör en prissumma på 2 500 euro.

FOTO: TOVE FORSELL

Airi Forssell, guide och bibliotekarie, Åbo. Guiden och bibliotekarien Airi Forssell har sedan 1990-talet lett folkbildande stads- och temavandringar i Åbo, bland annat i de medeltida kvarteren kring Åbo domkyrka. Med sin breda kunskapsbas fångar hon sina grupper på ett innovativt och icke-traditionellt sätt, till exempel med att citera dikter eller sjunga sånger som belyser det hon berättar om.

FOTO: IAN GRANSTRÖM

Teddy Granroth, musiker, Karis. Den mångsidiga sångaren, låtskrivaren och arrangören Teddy Granroth är känd för att vara en outtröttlig pådrivare i musikaliska sammanhang i västra Nyland. Förutom att uppträda som artist verkar han också i olika ensembler och leder körer, och har också bidragit med sitt musikkunnande i bland annat Raseborgs sommar-teater.

FOTO: PRIVAT

Tom Hansén, tidigare rektor vid Kronoby folkhögskola, Kronoby/Nedervetil. Rektorn Tom Hansén lotsade i sjutton år Svenskfinlands största folkhögskola, Kronoby folkhögskola. I en föränderlig värld utvecklade han seriöst och målinriktat nya linjer för att hålla den fria bildningens karta relevant. Hans engagemang för folkbildningen återspeglas också i hans insatser och intresse för historieskrivningen, bland annat gällande den österbottniska emigrationen till USA.

FOTO: HEIMO NIINIMÄKI

Hans Hästbacka, biolog, författare och frilansjournalist, Haapajärvi. Biologen, författaren och frilansjournalisten Hans Hästbacka har sedan 1980-talet gett ut över tjugo böcker med natur- och miljöiakttagelser och noteringar, främst från platser där hav möter skärgård och land. För den stora allmänheten är han även en välkänd radoröst som mångårig expertkommentator och redaktör för Yle Vegas program Naturvaktarna. En sann folkbildare.

FOTO: FRIDA LÖNNROOS

Frida Söderback, ungdomsledare, Hammarland. Genom sitt målmedvetna arbete som ungdomsledare vid Hammarlands ungdomsförening på Åland har Frida Söderback byggt upp en verksamhet som kan ses som ett föredöme. Med stort personligt engagemang skapar hon en miljö där unga får ta ansvar, växa i gemenskap och utveckla initiativförmåga och entreprenörsanda. I tillägg till att ge unga verktyg att forma sin egen framtid är hennes insats viktig även som förebild för god föreningskultur och bildningsverksamhet.

Hagforsmedaljen

Hagforsmedaljen har sedan SFV:s 100-årsjubileum 1982 delats ut som erkänsla för förtjänstfull gärning till förmån för den svenska kulturen och det svenska språket i Finland. Medaljen är formgiven av Tea Helenelund och till medaljen hör en prissumma på 2 500 euro.

Annica Andersson, barn- och ungdomsbibliotekarie, Mariehamn, belönas för sitt mångsidiga arbete med att främja läsning och språkutveckling bland barn och unga i Mariehamn. Genom pedagogiskt nytänkande har hon utvecklat verksamheter som väcker läslust, stärker språkförståelsen och öppnar vägar till litteraturen för yngre målgrupper. Med starkt engagemang har hon gjort läskultur och språklig bildning mer tillgänglig för barn och familjer.

Håkan Mattlin, kansliråd, Helsingfors, belönas för sina betydelsefulla insatser för det svenska i Finland inom såväl förvaltning som kulturliv och faktaalitteratur. I ledande uppdrag, bland annat som förvaltningsdirektör vid Undervisnings- och kulturministeriet, som styrelseordförande för Tankesmedjan Magma och Stiftelsen Pro Artibus samt som ombudsman för Svenska kulturfonden, har han konsekvent verkat för att stärka bildning, kultur och det svenska språkets ställning. Som fackboksförfattare har han bland annat gett ut tre volymer om Svenska kulturfondens donatorer, en biografi över Kristian Gestrin samt Nyliberala studentförbundets historik.

Caroline Sandström, Filosofie doktor och huvudredaktör för dialektordboken, Sibbo/Helsingfors, belönas för sina långvariga och betydelsefulla insatser för det svenska språket i Finland. Som ledande sakkunnig och huvudredaktör för Ordbok över Finlands svenska folkmål har hon med stor vetenskaplig noggrannhet och genuint engagemang dokumenterat, bevarat och tillgängliggjort det finlandssvenska språkarvet. Genom sitt arbete med dialekter, ordböcker och språkforskning har hon bidragit till att stärka kunskapen om språkets variation och betydelse i samhället.

Robert Backman, rektor vid Norra Korsholms skola, Korsholm och **Matti Pussinen**, klasslärare vid Niittyлахden koulu, Joensuu. Genom ett engagerat vänskolesamarbete mellan Norra Korsholms skola och Niittyлахden koulu i Joensuu har Robert Backman och Matti Pussinen byggt levande broar mellan språkgrupper och regioner i Finland. Med uthållighet, kreativitet och stark personlig drivkraft har de gett hundratals elever möjlighet att mötas, använda det andra inhemska språket i verkliga situationer och utveckla förståelse för landets tvåspråkiga kultur. Deras arbete stärker både språklärande och en gemensam kulturförståelse i Finland. Backman och Pussinen delar på prissumman, men får varsin medalj.

FOTO: PRIVAT

FOTO: RABBE SANDELIN

FOTO: JONI VILLANEN

FOTO: PRIVAT

FOTO: PRIVAT

SFV:s vistelsestipendier

Storsand

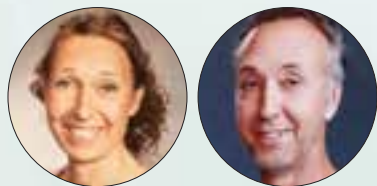
Vistelsestipendiet vid Storsand utanför Jakobstad instiftades av SFV:s styrelse 2024. Vistelsen sker i en fritidsbostad som SFV hyr för vistelseperioderna. Mottagarna ska enligt statuterna vara undervisande personal, kulturarbetare, bibliotekari-er eller pedagoger inom fria bildningen.

Perioden 21.6–5.7: **Tiina Norrkniivilä**, klasslärare och lärare i textilslöjd, Etelänummen koulu, Jakobstad. FOTO: PRIVAT

Perioden 5.7–19.7: **Carla Fri**, lärare inom teaterkonst vid TaiKon och Medborgarinstitutet ALMA samt frilansande skådespelare, Vasa. FOTO: FRANKA, UNGER

Perioden 19.7–2.8: **Heidi och Henrik Granroth**, slöjdlärare, Korsholm/Sursik. FOTO: PRIVAT

Perioden 2.8–16.8: **Fanny Sjölin**, frilansande sångare, sånglärare och körledare. Ungdomsledare vid Förbundet Kyrkans Ungdom, Jakobstad. FOTO: JULIA LILLQVIST

Bejarholmen

SFV ger varje år, i enlighet med donatorn Birgit Ekbergs instruktioner, möjlighet till en två månader lång sommarvistelse på Bejarholmen i Barösund, Ingå, för undervisande personal inom småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och andra stadiets utbildning.

Perioden 15.5–14.7: **Eva-Kaarina Kärpijoki**, lektor i biologi och humanekologi, Tölö gymnasium, Helsingfors. FOTO: PRIVAT

Perioden 16.7–15.9: **Matias Ekholm**, konstmagister, bildkonstlärare i åk 1–9, Grundskolan Norsen, Helsingfors. FOTO: PRIVAT

Lillholmen

SFV ger varje år möjlighet till en två månader lång sommarvistelse på Lillholmen i Västanfjärd för kulturarbetare, bibliotekari-er och pedagoger inom fria bildningen. Hemmanet Lillholmen i Västanfjärd på Kimitoön testamenterades till SFV år 1970 av justitierådet Walter Backman.

Perioden 15.5–14.7: **Felicia Honkasalo**, konstnär med magisterexamen från Bildkonstakademin, Helsingfors. FOTO: PRIVAT

Perioden 16.7–15.9: **Axel Ridberg**, frilansande ljuddesigner. Ljudproduktioner vid stora finlandssvenska scener, Helsingfors. FOTO: PRIVAT

Biskops Arnö

Vistelsestipendiet för författare är en tre veckor lång vistelse på Biskops Arnö Nordens Folkhögskola, vid Mälaren i Bålsta, cirka 60 kilometer nordväst om Stockholm. SFV bekostar uppehållet samt en tur- och returreisa. Stipendiet kan sökas av en finländsk medborgare som skriver skönlitteratur på svenska och har gett ut minst en bok.

Annika Sandelin är en mångsidig, prisbelönt författare, känd för sina medkännande, roliga och allvarliga böcker för barn i olika åldrar. Hennes verk präglas av stor konstnärlig integritet och skickliga samarbeten med olika illustratörer. Sandelins verk har även rönt framgång i finsk översättning och hon har gjort en viktig insats som översättare av barnlitteratur från finska till svenska.

FOTO: NIKLAS SANDSTRÖM

Skrivarstipendium för lärare

Syftet med skrifvarstipendiet är att ge lärare verktyg att aktivt delta i det offentliga samtalet om skola och utbildning. Stipendiemottagaren får kostnadsfritt delta i den fem dagar långa skrivarkursen Lärare skriver på Nordens Folkhögskola Biskops Arnö i Sverige den 22–26 juni.

Maria Östberg, rektor och klasslärare i Axåkers skola, Jakobstad. FOTO: PRIVAT

Karolina Wiegner, tolk samt lektor i engelska och tyska i Hangö högskole, Hangö. FOTO: MIA BERG-LUNDQVIST

Svensklärarypris

SFV har sedan år 2003 tillsammans med Svensklärarna i Finland rf delat ut pris till svensklärare i de finskspråkiga skolorna. Enligt prisstatuterna ska de premierade lärarna ha inspirerat och motiverat sina elever eller studerande till studier i svenska, ökat kunskapen om och intresse för de nordiska länderna, nordisk gemenskap och nordiskt samarbete, och/eller främjat samarbete mellan svensklärare inom olika gemenskapsformer och nätverk för att främja utvecklandet av undervisning, läromaterial, utbildning eller fortbildning. I år går prisen till:

Paula Keskinen, Jyväskylän steinerkoulu, Jyväskylä. FOTO: PRIVAT

Minna Simola, Linnajoen koulu, Borgå. FOTO: PRIVAT

Anni Paavola, Kulosaaren yhteiskoulu, Helsingfors. FOTO: PRIVAT

Föreningsresursen upprätthålls av SFV:s studiecentral och på webbplatsen hittar du fakta, tips, råd och svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. www.foreningsresursen.fi

Sebastian Gripenberg

FÖRENINGSEXPERT

Kan man vägra någon medlemskap?

Frågan känns säkert lite konstig eftersom de flesta föreningar med öppna armar tar emot alla nya medlemmar. Men det finns mycket olikartade föreningar och ibland kan det bli aktuellt med frågan ifall alla nya medlemmar måste godkännas.

Grundregeln är att föreningar, som en del av den grundlagsbefästa föreningsautonomin, själva väljer sina medlemmar, förutsatt att medlemsbesluten inte är diskriminerande (den aspekten behandlas inte i denna kolumn). Men medlemskap i en förening är inte något som man kan kräva ens om man annars skulle uppfylla alla eventuella kriterier för medlemskap som föreningen har uppställt. I praktiken har de flesta föreningar som sysslar med medlemsvärvning en strömlinjeformerad process. Därför tänker man kanske inte på att ett medlemskap inte är någon automatik och att det alltid ingår en prövning. Trots att man har fyllt i ett formulär och betalat medlemsavgiften kan föreningens beslut vara nekande.

Enligt föreningslagen ska den som vill bli medlem i en förening meddela föreningen om sitt intresse. Beslut om godkännande av nya medlemmar fattas av styrelsen, om inte något annat bestäms i stadgarna.

Lagen förutsätter alltså för det första att medlemskapet föregås av en ansökan om medlemskap och för det andra att föreningen fattar ett beslut om saken. Det normala, i alla fall inom föreningar med personmedlemmar, är att det är styrelsen som fattar beslut om nya medlemmar. Föreningen kan också besluta hur en ansökan om medlemskap ska göras, det vill säga hur man meddelar sitt intresse för att bli medlem. Då lagen ändrades 2023 beslöt att det är

möjligt för föreningen att delegera antagande av nya medlemmar, exempelvis till en funktionär, ifall förfarandet och riktlinjerna för medlemskap är fastställda och saken nämns i stadgarna.

Föreningen kan i sina stadgar ha kriterier för vem som kan bli medlem i föreningen. Det innebär både att den som inte uppfyller kriterierna för medlemskap inte kan bli medlem och samtidigt att en medlem som inte längre uppfyller kriterierna kan mista sitt medlemskap, det vill säga bli utesluten.

Olika mer ingående kriterier är vanligare i specialföreningar som exempelvis riktar sig till en viss yrkesgrupp eller utövare av någon aktivitet som kräver särskilda färdigheter. Ett bra exempel är säkert en kör, som rimligen måste kunna förutsätta att den som vill bli medlem kan sjunga. En förening för bergsbestigare kan förutsätta att blivande medlemmar först har skaffat sig en viss erfarenhet. Varje förening kan uppställa sina egna relevanta kriterier. Den här rätten att fritt välja sina medlemmar är så pass stark att enligt standardverket *Yhdistysoikeus* (Halila, H. & Tarasti, L., 2024) behöver föreningen inte ens motivera ett nekande beslut.

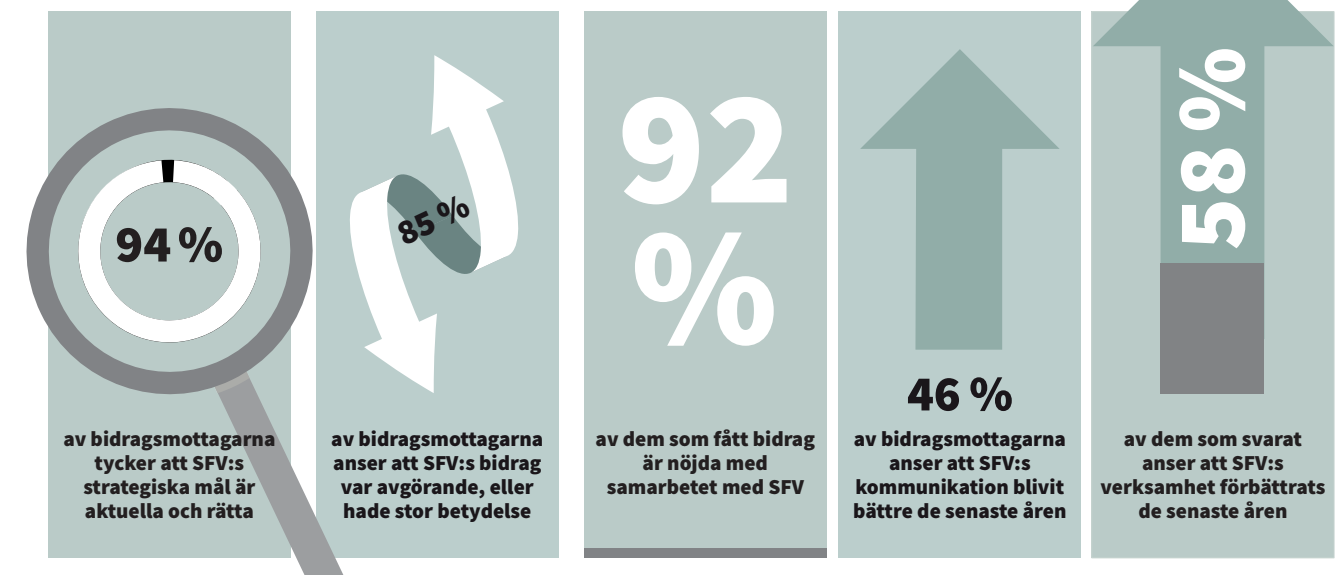
Frågeställningen i de flesta föreningar i allmänhet är den motsatta, det vill säga att man ibland med ljus och lykta får söka efter nya medlemmar. Men lagens innebörd betyder att det är skäl för alla föreningar att ha klart för sig vilken målgrupp man riktar sig till. Här stödjer den juridiska ramen elegant praktisk föreningsverksamhet. Ju träffsäkrare föreningen kan ringa in vem man riktar sig till desto effektivare kan medlemsvärvningen organiseras.

§ 2 UR SFV:S STADGAR

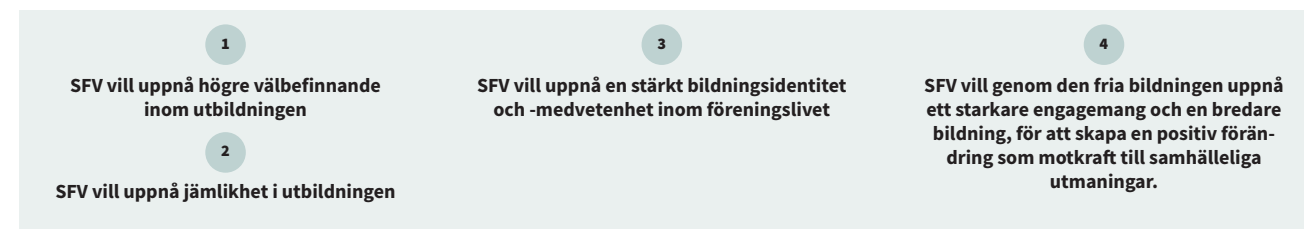
Svenska folkskolans vänner rf:s syfte är att främja svenskt bildningsarbete i Finland genom att understöda utbildning och bibliotek, bevilja studieunderstöd samt stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden.

SFV:S BIDRAG 2022-2024 I SIFFROR

SFV:S VERKSAMHETSMÅL

NY
SFV-BIOGRAFI

En gentleman på politikens slagfält

Ralf Törngren

Text Rabbe Sandelin

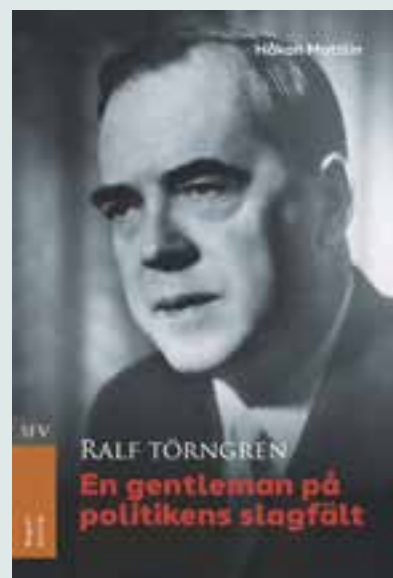
En efterlängtat biografi har sett dagens ljus: den över SFP:s ”mesta” politiker någonsin, och partiets hittills enda statsminister Ralf Törngren. I sin tematiska djupdykning kring Törngrens liv söker och hittar Håkan Mattlin orsakerna till de kontroverser och även misslyckanden som kantade Törngrens politiska karriär, och som till sist ledde till nedbrutenhet och desillusionering.

Ralf Törngren (1899–1961) verkade som politiker under många turbulenta perioder i Finlands politiska historia. Inom Svenska folkpartiet hörde han till dem vars grundtanke är att man bäst främjar svenska intressen genom att intressera sig för rikets helhet. Han var också en av huvudarkitekterna bakom Finlands nödvändiga utrikespolitiska nyorientering efter de senaste krigen. Men även om han valdes in i riksdagen flera gånger (första gången 1936) var han ofta på kollisionskurs med Svenska riksdagsgruppen.

– I dag kanske just de konflikterna och kontroverserna under 1940- och 1950-talen känns lite främmande, men de var helt enkelt utslag av den tidens politiska liv, som också präglades av många och kortvariga regeringar, berättar Håkan Mattlin.

KONFLIKTER MED DEN EGNA RIKSDAGSGRUPPEN. Jämfört med i dag hade Svenska riksdagsgruppen en betydligt mer självständig ställning, och gruppen kunde distansera sig rätt kraftigt både till partikansliet och till partiledningen. I många avseenden var Törngren ännu därutöver en självständig aktör.

– Riksdagsgruppen upplevde ofta att Törngren gick med som minister i regeringarna utan att ha konsulterat med

Den rikt illustrerade SFV-biografin över Ralf Törngren på 237 sidor kan beställas på boklund.fi. Fråga också i välförsedda bokhandlar.

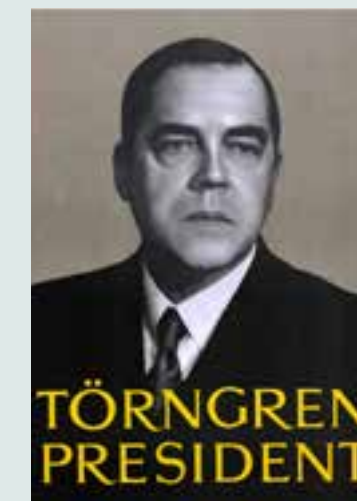
Författaren Håkan Mattlin (f. 1948) verkade under huvuddelen av sin yrkeskarriär som tjänsteman vid undervisnings- och kulturministeriet. Som fackboksförfattare har han varit inriktad på politisk historia och personhistoria. FOTO: RABBE SANDELIN.

gruppen. Det ledde stundvis till starka motsättningar, och en situation där partiet hade en minister utan konkret uppbackning från sin riksdagsgrupp.

Törngren var efterfrågad i regeringar av olika färgkombinationer eftersom han var påläst, språkkunnig, saklig, lugn och sansad. Han behärskade ekonomi och utrikespolitik men också socialpolitik. Och han var en skicklig, diplomatisk kompromissmakare. Som politiker hade han inga stora visioner eller ambi-

tiösa program, han var närmast en finlandssvensk, ansvarskännande, nordisk laglighetsman i traditionell liberal och socialliberal anda. Han talade för ekonomisk balans men också för större social jämlikhet.

– På 1940-talets slut och på 1950-talet var det inte nödvändigtvis en enkel sits, då tiderna präglades av ytterst besvärliga ekonomiska omständigheter, och en nästan ständig statlig kassakris, berättar Mattlin.

En kampanjaffisch från presidentvalet 1956.

Törngren vid socialministerns arbetsbord år 1952.

Ralf Törngren med hustrun Margareta i hemmet år 1954. Margareta Törngren var den starka kvinnan i hans närkrets. Hon var förutom hustru i praktiken också hans stöd, uppbackning och sannolikt också främsta kritiker. För det uppdraget hade hon en gedigen utbildning. Hon var beläst och hade ett genuint intresse för bland annat utrikespolitik. I tidens anda fick hon agera också sekreterare och renskrivare. Hon sade vid flera tillfällen att hon trivdes med sin roll.

STATSMAN. Statsman blev Törngren senast år 1954 då han verkade som statsminister efter att tidigare ha beträtt socialministerposten, utrikesministerposten och finansministerposten i många regeringar. Också presidentkandidaturen 1956 underströk hans roll. Men varför lyckades statsmannen Törngren inte som statsminister under sin fem månader långa period?

– Med alla sina positiva egenskaper var han helt enkelt för svag när den politiska

kampen blev för hård. Dessutom var han uppseendeväckande ensam. Han fick inget stöd av de två stora regeringsdrabanterna, agrarerna och socialdemokraterna. Hans egen utrikesminister, Urho Kekkonen, motarbetade honom aktivt bakom kulisserna. Att beakta är också det ringa stöd han fick i sin egen riksdagsgrupp.

Törngren dog i en hjärtattack 1961, 62 år gammal. Var det motgångarna och konflikterna som satte hans hälsa i svajning?

– Det var säkert en bidragande orsak, men mindre känt är att Törngren drabbades av en första hjärtattack redan i december 1955. Läkarna hade då ordinerat honom en längre viloperiod, men Törngren återupptog sina tjänsteåtgärderna redan i slutet av januari. Han var trots allt mitt uppe i en presidentvals-kampanj!

I Boklådan kan mindre finlandssvenska förlag och de som ger ut på eget förlag anmäla sina böcker. Anmäl böckerna i god tid före materialstopp på sfv.fi/bokladan. Notera att SFV inte säljer böckerna, se i stället information i varje anmälan.

BOKLUND PUBLISHING

BALTIC SEA SONGS
 99 SJÖMANSSÅNGER I ARRANGEMANG FÖR OLIKA BESÄTTNINGAR

Kim Hansson, Knut Grüssner, Kjell Frisk (redaktörer), Jonas Wilén (illustratör)

ISBN 978-952-7320-32-7
178 sidor, mjukpärms med spiralrygg
Pris 30,90 e
Köp på www.boklund.fi

■ Det här är boken för dig som är nyfiken på sjömanssånger. Största delen av sångerna har sjungits ombord på de stora segelfartygen. Här i musikaliska arrangemang som framförts av sångare från Åland. Boken vänder sig till både enskilda amatörer och shantygrupper. Noterna är försedda med enkel ackordanalys för gitarrackompanjemang. Boken är på svenska och engelska. Illustrerad av Jonas Wilén.

TANKAR I VÅGOR
 EN ANTOLOGI

Ina Krokfors, Sonja Hellman, Maj-Britt Lind

ISBN 978-952-7320-35-8
118 sidor, häftad
Pris 26,20 e
Köp på www.boklund.fi

■ Längst ute i Ålands yttersta skärgård ligger ön Källskär, en enastående ö. Maj-Britt Lind, Ina Krokfors och Sonja Hellman hade ett vistelsestipendium av Ålands Kulturdelegation i Källskärs gästbostad i augusti 2024. Vistelsen var mycket inspirerande och naturen kom dem mycket nära. Upplevelserna omsattes i text och utmynnade i denna antologi.

FÖRLAGET SCRIPTUM

KULTUR ARV – JUBILEER – GEMENSKAP: BRAGE ÅRSSKRIFT 2019–2026

Susanne Österlund-Pötzsch (redaktör)
ISBN 978-952-7523-43-8
191 sidor, häftad
Pris 23,60 e
Köp på www.boklund.fi

■ Föreningen Brage står för kulturarv. Föreningen grundades 1906 med syfte att skapa en arena för engagemang av folkkulturella uttryck som folkdans, folksång och folkdräkt. I årsboken 2019–2026 är temat kulturarv – jubileer – gemenskap och här uppmärksammas ett flertal jubileer som firats. I årsboken ingår även artiklar som presenterar forskning kring folkkultur på ett lättillgängligt sätt.

LINA
 FRÅN METVIKENS MEKANISKA WERKSTAD TILL WASA SPETSFABRIK

Lars-Johan Sandvik
ISBN 978-952-7523-47-6
246 sidor, inbunden
Pris 34,80 e
Köp på www.boklund.fi

■ Boken om Lina ompänner nästan hela 1900-talet, dramatiska och omvälvande tider i Finlands historia, men också en epok då samhälle och industriproduktion utvecklades snabbt. Lina växer upp i Vasa, utbildar sig till sjuksköterska och gifter sig med ung industriledare. Hon upplever frihetskampen och krigsåren. Familjeliv med oro och glädje. Romanen är fiktiv, men händelserna bygger på verkligheten.

PROCLIO

GRÄNSLAND
 FINLAND MELLAN ÖST OCH VÄST
 Sture Lindholm

ISBN 9789526752488
232 sidor
Cirkapris 39 e (inbunden), finns också med mjuka pärmar
Köp på www.proclio.fi, och i väl sorterade bokhandlar

■ Gränsland är ett översiktsverk av Finlands politiska historia och samhällsutveckling från slutet av den svenska tiden fram till den senaste tidens utveckling och Nato-medlemskapet. Boken används också som en kursbok i det obligatoriska studieavsnittet om Finlands historia i gymnasiet men erbjuder en nyttig översikt för vem som helst som vill repetera och fördjupa sin kännedom om Finlands historia.

EKENÄS UNIVERSITET
 – DÄR INBÖRDESKRIGET INTE SLUTADE 1918

Sture Lindholm & Cecilia Toivanen
ISBN 9789526752464
288 sidor
Cirkapris 30 e
Köp på www.proclio.fi eller i väl sorterade bokhandlar

■ Det röda fånglägret i Dragsvik 1918 fick en fortsättning som en tvångsarbetsinrättning för finländare som dömts för illegal kommunistisk aktivitet på 1920-talet. Fängelset utvecklades till en underjordisk kommunistisk "högskola" för blivande revolutionärer. En del av "studenterna" spelade senare ledande roller i Finland, andra slutade i Stalins Gulag. En bok om Finlands okända 1920-tals historia.

VISTO FÖRLAG

VARGAR
 BERÄTTELSE FRÅN ANDRA DIMENSIONEN

Krister Lillas
ISBN 9789181171273
112 sidor, inbunden
Pris 15 e
Beställ via www.andradimensionen.fi

■ En morgon märker Albin att någon från Andra dimensionen har varit inne i huset under natten. Det är inte bra. Hans fiende vet alltså var han bor. När sedan Amelia och hennes skolklass försvinner under en utflykt på Björnberget måste Albin igen ge sig in i den så farliga Andra dimensionen bland Hybridmästarens vargar och monster. Lyckas Albin hitta sin syster? Eller får Hybridmästaren sin hämnd?

BJÄSSEN
 BERÄTTELSE FRÅN ANDRA DIMENSIONEN

Krister Lillas
ISBN 9789181174144
120 sidor, inbunden
Pris 15 e
Beställ via www.andradimensionen.fi

■ Kevin lyckas ta sig in i Andra dimensionen och övertalar kompisarna Leon och Oliver att följa med och titta på Träskets stora vattenormar. Väl framme tappar de bort varandra och snart är alla tre på väg upp mot Björnberget men i varsin dimension. Ingen av dem känner heller till Slottsherrens nya vapen, Bjässen, som är både stor och blodtörstig. Jägarna rycker ut för att förhindra en katastrof.

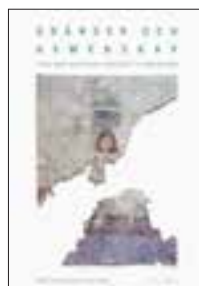
SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

MARMOR FRÅN FINLAND
 SVENSK MAKTSYMBOL UNDER
 FLERA SEKEL

Eva Johansson

 ISBN 978-951-583-677-9
 184 sidor, inbunden, illustrerad
 Cirkapris 28 e
 Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors, på tiedekirja.fi eller i din lokala bokhandel.

■ Ståtliga kolonner och vackra portaler i svenska slott har mejslats fram ur rödskimrande marmor från finska Vestlax. Marmor blev en statussymbol för stormakten Sverige och var något helt annat än den röda kalksten som andra europeiska regenter fick nöja sig med. Konsthistoriker Eva Johansson följer marmorns väg från stenbrottet på Kimitoön till de kungliga slotten och återbruket i adliga palats.

GRÄNSER OCH GEMENSKAP
 DE NYA ANDRA OCH FÖRESTÄLLNINGEN
 OM ETT VI I SVENSKFINLAND

Red. Elina Oinas & Lotti Harju

 ISBN 978-951-583-706-6
 302 sidor
 Cirkapris 26 e
 Köp våra böcker i Vetenskapsbokhandeln i Helsingfors, på tiedekirja.fi eller i din lokala bokhandel.

■ Hur formas identitetsskapande gränser och kan vi nå gemenskap över gränserna? I den tvärvetenskapliga boken synliggörs och utmanas invanda tankesätt kring den finlandssvenskhet som ofta framstår som självklar. Elva forskare synar frågor som andrafiering, uteslutning, vitmedvetenhet och självförståelse.

LIBRARIA

SAMTAL OM LIVET II
Christoffer Holm

 ISBN 978-952-7587-40-9
 284 sidor, inbunden, fotografier i svartvitt
 Riktpris 34 e
 Köp på www.libraria.fi, i din lokala bokhandel eller i nätbokhandeln

■ I journalisten Kaj Kunns andra samtalsbok på svenska är ledarskap i svåra tider temat, att leda sin omgivning, andra och sig själv. Bland samtalsparterna finns denna gång Pekka Haavisto, Karita Mattila, Tim Sparv, Nasima Razmyar, Antti Kuronen, Jukka Jalonen, Olga Dibrova och Matilda Wirtavuori. Samtalen är djupa, berörande, unika och ögonöppnande.

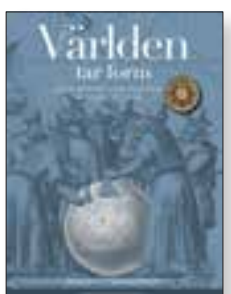

MATHILDA
 RÄDDAD I SISTA STUND

Anna Johansson

 ISBN 978-952-7587-38-6
 114 sidor, inbunden,
 illustrationer i svartvitt
 Riktpris 28 e
 Köp på www.libraria.fi, i din lokala bokhandel eller i nätbokhandeln

■ Den autofiktiva boken Mathilda handlar om den höggravida finländaren Mathilda Backströms ödesdigra resa med fartyget Titanic i april 1912. Tragedin fascinerar och berör människor världen över än i dag, men bakom fakta och siffror finns alltid en människa med drömmar och planer. Den här boken berättar om en av dem. Mathildas historia är medryckande och spännande, men också känslsam och tragisk.

JOHN NURMINENS STIFTELSE

VÄRLDEN TAR FORM
 DEN EUROPEISKA VÄRLDKARTANS
 HISTORIA I TUSEN ÅR

Marjo T. Nurminen

 ISBN 9789529745548
 347 sidor, inbunden
 Pris 89 e
 Köp på kauppa.johnnurmisenfaatio.fi

■ Världskartor hör till människokulturens mest fascinerande bilder. Världen tar form skildrar den europeiska världskartans tusenåriga historia genom vetenskap, konst, handel och politik. Marjo T. Nurminens verk förenar forskning och visuell skönhet med unika kartor från medeltiden till upplysningen. Boken presenterar även betydande finländska kartsamlingar.

RANTOJEN HILJAISET -
STRÄNDERNAS TYSTA LIV
Janne Lampolahti & Raimo Sundelin

 ISBN 978-952-7530-01-6
 224 sidor, inbunden
 Pris 44,90 e
 Köp på kauppa.johnnurmisenfaatio.fi

■ Rantojen hiljaiset - Strändernas tysta liv skildrar med bilder och texter hur växter tar över stränderna på öar som stiger ur Östersjön och hur ny mark ger upphov till unika arter. Vind, vågor och människan sprider växtlivet, samtidigt som klimatförändringen hotar utvecklingen. Raimo Sundelins fotografier och Janne Lampolahtis texter lyfter fram skärgårdens skönhet och förändring.

HELLAS FÖRLAG

NÖTÖJEN - VÄRLDENS ÄNDE
Barbro Jeppe

 ISBN 978-952-68457-7-7
 56 sidor inbunden, mjuk pärm
 Pris 15 e
 Köp på Stora, Boklund, När-Bok, Herlers, Susannes shop i Lappfjärd, Sommaröhallen, nätbokhandeln södra Vallgrund, Strandhem i Nämpnäs

■ Boken är en sann berättelse om första barndomsåren i skuggan av kriget i en liten by i Österbotten. Långa och korta glimtar från barndomsåren varvas med insikter som hur konstigt det kan vara när papp kommer hem på permission och man inte minns vem han är. Trots att barnen måste hjälpa till fanns det tid för lek, äventyr och många glädjeämnen. Boken visar hur förhållanden var för 90 år sedan.

LILLA MUSENS ÄVENTYR /
PIKKUHIIREN SEIKKAILUT
Helena Jeppe

 ISBN 978-952-68457-8-4
 44 sidor inbunden med hård pärm
 cirkapris 25 e
 Köp på Stora, Boklund, När-Bok, Kristinestads bokhandel, Luckan i Kristinestad, Susannes shop i Lappfjärd, Booklet, Kökar skärgårdsbutik, Brudhäll på Kökar, olika nätbokhandlare

■ När en människofamilj flyttar in i våningen under öppnar sig en ny och spännande värld för Lilla Musen. Medan musföräldrarna sätter upp strikta regler, kikar Lilla Musen nyfiket på människorna. Människorna firar sin pappa fast han inte fyller år och Lilla Musen bestämmer att farsdag ska de också fira. Detta är en tvåspråkig spännande bilderbok där du får se världen genom Lilla Musens ögon.

INSANATORIUM

Hannele Mikaela Taivassalo

ISBN 9789523336872

180 sidor, häftad

Pris 30,40 e

Köp på Förlagets hemsida,

Adlibris, Suomalainen

■ Ett hotell mellan dröm och verklighet. Dit kommer flickan Ali som har irrat omkring i livet och tänker på hur hon ska dö. Måste man fortsätta leva ändå? InSanatorium är en klar och drabbande miniatyrroman om när själen blir sjuk och måste hitta en väg som inte är slutet, för att lusten att leva ändå pulserar någonstans långt inne. Romanen är skriven med samma omsorg som vårdarna där har om Ali.

RYSK DAGBOK**ANTECKNINGAR OM VARDAGEN I PUTINS RYSSLAND 2022–2025**

Anders Mård

ISBN 9789523336896

150 sidor, häftad

Pris 30,40 e

Köp på Förlagets hemsida, Adlibris,

Suomalainen

■ När Ryssland inledde sitt anfallskrig mot Ukraina valde journalisten Anders Mård av familjeskäl att stanna kvar i S:t Petersburg. Samtidigt förde han dagbok om hur livet förändrades i det samhälle han hade kallat sitt hem sedan 20 år tillbaka. Genom Mårds personliga anteckningar får vi följa vardagen i ett Ryssland mitt i en historisk omvälvning.

BULTANDE HJÄRTAN**LÄTTLÄSTA BERÄTTELSE OM LIVET OCH KÄRLEKEN**

Andersson Henrika m.fl.

ISBN 9789527099537

140 sidor

Pris 15 e

Köp på shop.larum.fi

■ Bultande hjärtan är en samling lättlästa noveller och dikter om hur det känns att älska någon, vara rädd, glad, sorgsen och vilse. Följande författare deltar: Henrika Andersson, Ann-Helen Attianese, Thomas Brunell, Otto Donner, Lena Frölander-Ulf, Sara Jungersten, Kjell Lindblad, Heidi Sjöblom, Lars Strang, Heidi von Wright, Axel Åhman.

MAT OCH HYGIEN Saloniemi Maisa,
Laakso Eeva-Liisa

ISBN 9789527099605

194 sidor

Pris 27 e

Köp på shop.larum.fi

■ Mat och hygien är en bok på lätt svenska som hjälper dig att studera inför hygienpasstestet. Med hjälp av boken får du kunskap om mikrober och lär dig om livsmedelshygien. Du lär dig också att hantera livsmedel på ett säkert sätt samt att förvara dem på rätt sätt. I slutet av boken finns en ordlista som du kan använda som stöd i dina studier.

MARDRÖMSSKOLAN

Sara Åhlström

ISBN 978-952-88-0993-7

116 sidor, inbunden

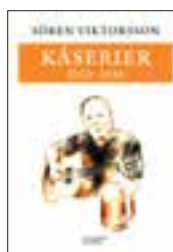
Cirkapris 16 e

Finns hos alla stora nätbokhandlar och kan

beställas direkt från förlaget

www.fantimera.com.

■ Något är fel med Estrids nya skola! Elever och lärare betar sig konstigt. Den enda som verkar normal är Vega... För varje dag blir frågorna fler och fler. Varför har alla så tråkiga kläder? Vad finns i den mystiska källaren? Varför ser de andra i klassen ut som trötta zombier? Mardrömsskolan är en spännande rysare om att få vara sig själv. Passar barn ca 8–10 år.

KÅSERIER 2023–2026

Sören Viktorsson

ISBN 978-952-5986-53-2

107 sidor

Pris 20 e

Köp i bokhandeln eller direkt

från förlaget info@labyrinthbooks.fi

■ Mat och hygien är en bok på lätt svenska som hjälper dig att studera inför hygienpasstestet. Med hjälp av boken får du kunskap om mikrober och lär dig om livsmedelshygien. Du lär dig också att hantera livsmedel på ett säkert sätt samt att förvara dem på rätt sätt. I slutet av boken finns en ordlista som du kan använda som stöd i dina studier.

FOTO: WIKIPEDIA / MIGUEL VIRKKUNEN CARVALHO

Kan du Svenskfinland?

Av Jesper von Herten

- 1 Stafettkarnevalen är en årlig tradition som äger rum i slutet av maj. Gick den första Stafettkarnevalen av stapeln år 1951, 1961, 1971 eller 1981?
- 2 Från vilken stad med drygt 7 000 invånare kommer idrottsföreningen IF Minken?
- 3 Vilken 1941 född herreman har hunnit vara såväl rektor för Åbo Akademi och biskop vid Borgå stift – samt riksdagsman och minister?
- 4 Vilken väckelseledare föddes 1898 i Snappertuna och dog 1981 i Helsingfors? Filmen Marian paratiisi från 2019, regisserad av Zaida Bergroth, handlar om hen.
- 5 Vilket är det gemensamma yrket för paret Sophia och Pelle Heikkilä, födda 1982 respektive 1978?
- 6 Vilken fyr är Finlands – och också Nordens – högsta fyr med en höjd på omkring 50 meter? Den blev klar år 1906.
- 7 Vilket av vårt lands mest kända järnbruk ligger vackert vid Bruksträsket?
- 8 Vad hette den finlandssvenska författaren som tog sitt liv som 36-åring den 29 september 1925? Han lämnade då barnen Christoffer, Göran och Monica faderlösa.
- 9 Vad heter Svenska litteratursällskapets främsta årliga pris?
- 10 Vad heter Svenska Teaterns storsatsning till musikal som har premiär den 17 september 2026? Sannah Nedergård och Mikko Kauppila spelar huvudkaraktärerna Fanny och Zac.

Svaren: 1. År 1961 / 2. Nykarleby / 3. Gustav Björkstrand / 4. Maria Åkerblom / 5. Skådespelare / 6. Bengtskärs fyr / 7. Fagervik bruk / 8. Runar Schilt / 9. Tolländerska priset / 10. Änglagård

GRO

I centrum av Helsingfors förvandlas nu SFV-huset G18 till GRO - ett hem för människor och tankar att mötas och växa, ett hus öppet för alla. Vi skapar rum där vi arbetar, lär, upplever, diskuterar och umgås - växer i tidens anda för att tillsammans skapa en positiv samhällsförändring.

Vi kallar huset för världens första växelverkstad.
Vi öppnar hösten 2027.

Prenumerera på GRO:s nyhetsbrev
grohuset.fi

Följ oss på
[instagram.com/gro_huset](https://www.instagram.com/gro_huset)
[linkedin.com/company/vaexelverkstaden-gro](https://www.linkedin.com/company/vaexelverkstaden-gro)

ETT BILDANDE, ÖGONÖPPNANDE OCH OMFAMNANDE HUS

